

Aangeboden: (on)voorwaardelijke steun in onafhankelijkheidsconflicten

Een literatuuronderzoek naar de rol van de Arabische Liga in het onafhankelijkheidsproces van Algerije

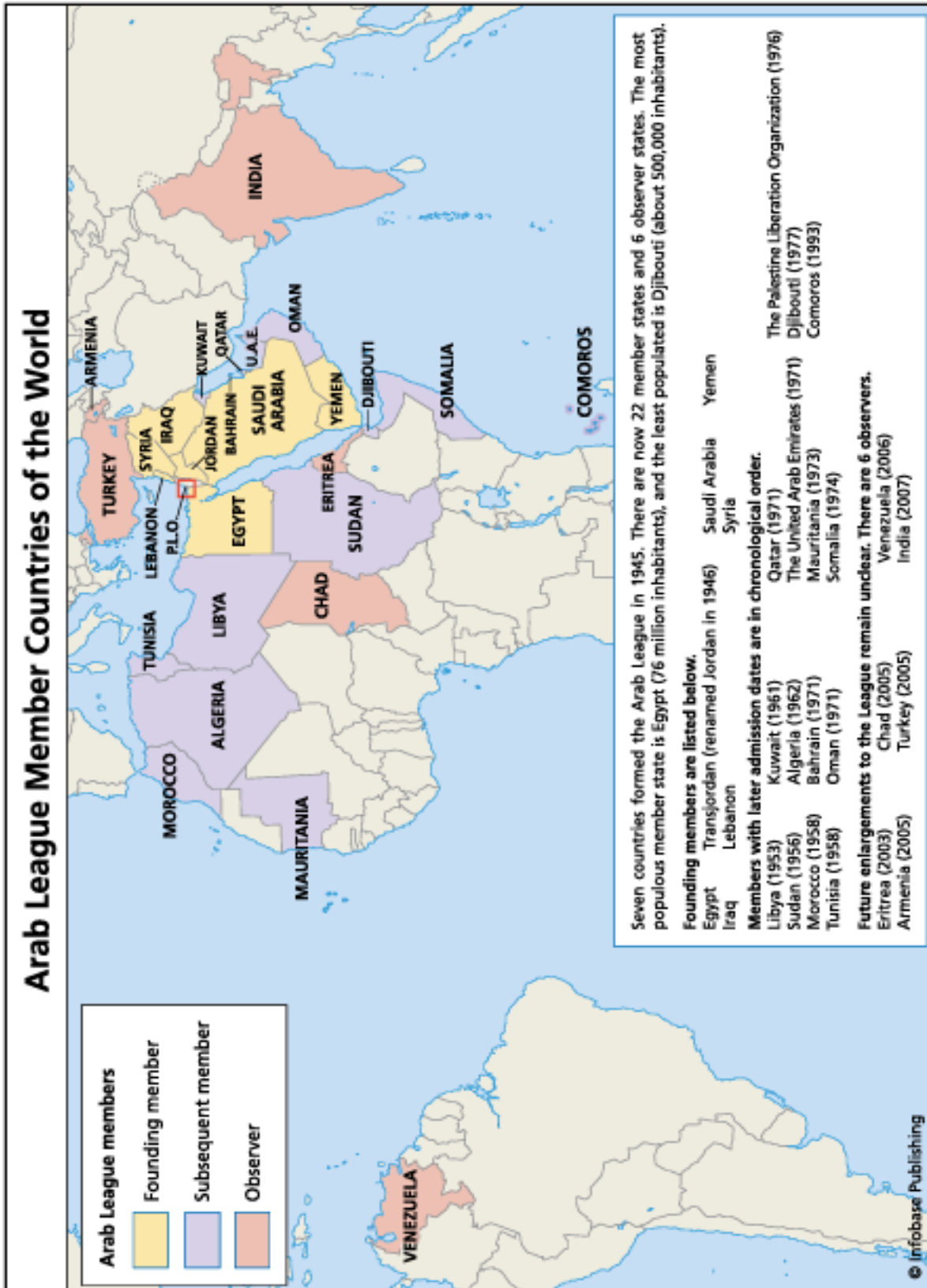
Universiteit Utrecht

Marloes Smeets
3360369
M.W.Smeets@students.uu.nl
Van Kolonie tot Staat
Bachelorscriptie Geschiedenis
Universiteit Utrecht
05-08-214
Scriptiebegeleider: Dhr. Raben
Aantal woorden: 12.369

Ter versterking van de banden tussen de lidstaten, ter coördinatie van hun politieke plannen op een zodanige wijze dat samenwerking tussen de lidstaten mogelijk wordt gemaakt, ter waarborging van hun onafhankelijkheid en hun soevereiniteit, en in het algemeen ter behartiging van de belangen van alle Arabische landen.

- Excerpt van Artikel 2: De doelstellingen van de Liga van Arabische Staten, zoals beschreven in het Handvest van de Liga van Arabische staat.

Figuur 1: Lidstaten en waarnemende staten.

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelorthesis met de titel 'Aangeboden: (on)voorwaardelijke steun in onafhankelijkheidsconflicten: een literatuuronderzoek naar de rol van de Arabische Liga in het onafhankelijkheidsproces van Algerije'. Dit onderzoek is het resultaat van vier jaar met plezier geschiedenis gestudeerd te hebben aan de Universiteit Utrecht. Dit onderzoek is een combinatie van mijn persoonlijke interesses; internationale politiek, het Midden-Oosten en de Franse taal. Gedurende mijn studie hier in Utrecht en in Parijs en tijdens nevenactiviteiten zijn deze interesses ontwikkeld en ik vind het bijzonder dat al deze onderwerpen terug te vinden zijn in de bekroning van mijn bachelorstudie. Hierna hoop ik tijdens de master International Studies in Leiden mijn kennis hierover uit te breiden.

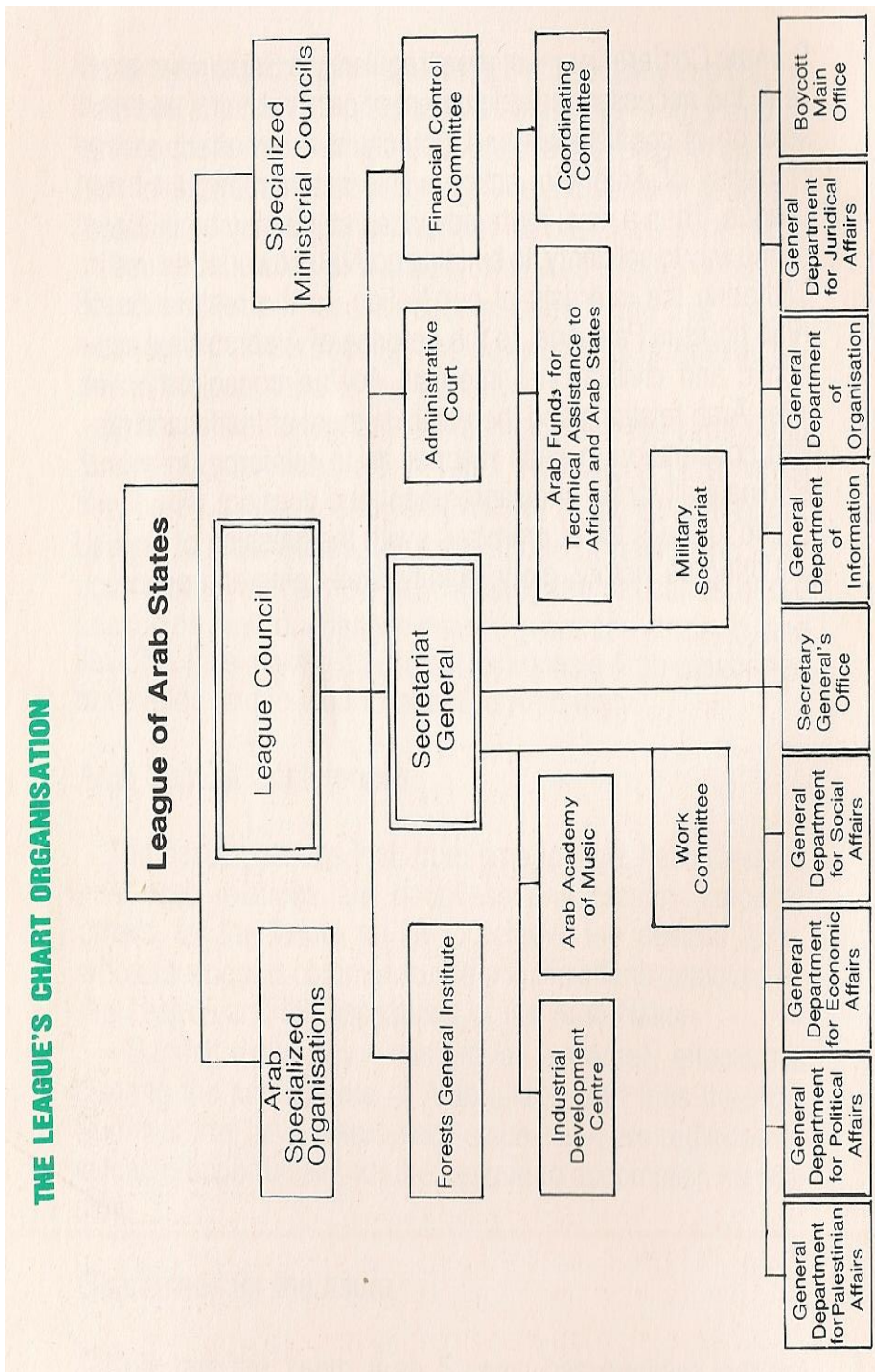
Met het inleveren van deze thesis komt er een einde aan een lang proces. Niet alleen aan de tijd als student aan de Universiteit Utrecht, maar ook aan een lang proces scriptieschrijven. Het cliché is wederom bevestigd; de laatste loodjes wegen het zwaarst. De afgelopen anderhalf jaar bestonden uit een fantastisch semester studeren in Parijs, maar ook uit een aantal flinke tegenslagen. Ik wil dan ook mijn scriptiebegeleider Remco Raben enorm bedanken voor het geduld en vooral voor het begrip in deze tijd. Ten slotte wil ik deze bachelorthesis opdragen aan mijn moeder, die mij altijd gestimuleerd heeft mijn academische kwaliteiten ten volle te benutten en te ontwikkelen. Met haar in mijn gedachte heb ik mij vol overgave ingespannen om deze bachelorstudie tot een succesvol einde te brengen. Ik hoop dit enthousiasme in de rest van deze thesis over te kunnen brengen op de lezer.

Samenvatting

Vanaf het moment van oprichting was de Arabische Liga begaan met het lot van de Algerijnse bevolking in het door Frankrijk gekolonialiseerde gebied. Op basis van het pan-Arabische gedachtegoed van Arabische eenheid en solidariteit was het een natuurlijke vanzelfsprekendheid dat de Liga zich zou mengen in de strijd tegen het kolonialisme. In Algerije was de situatie het meest dringend, aangezien dit gebied door Frankrijk als integraal onderdeel van het moederland werd beschouwd. De Arabische Liga heeft verschillende strategieën ingezet om de Algerijnse onafhankelijkheidsbewegingen te ondersteunen in hun strijd. Op zowel regionaal als internationaal niveau werd diplomatieke en praktische ondersteuning gefaciliteerd. De mate waarin de Arabische Liga hierin slaagde was wisselend. De Liga was succesvol in het internationaal onder de aandacht brengen van de Algerijnse kwestie en het vergroten van de druk op Frankrijk. Op regionaal niveau had de organisatie echter te maken met dominante naties die hun eigen belangen voorop stelde. In combinatie met enkele structurele problemen kon de Liga hierdoor niet altijd het daadkrachtige beleid wat ze voor ogen had in de praktijk brengen. Toch kan de steun van de Arabische Liga aan de Algerijnse bevolking als geslaagd worden beschouwd.

Inhoudsopgave

Lijst met afkortingen en afbeeldingen	9
Inleiding.....	11
Hoofdstuk 1: Natuurlijke bondgenoten.....	17
Hoofdstuk 2: Steun van de Arabische volkeren	24
Hoofdstuk 3: De Arabische wereld overwint	36
Conclusie: De Arabische Liga: grote beloften, kleine resultaten?.....	44
Bibliografie	48
Appendix A: Pact van de Arabische Liga.....	50
Appendix B: Integrale tekst van de statuten van het Comité voor de bevrijding van de Arabische Maghreb	55

Figuur 2: Organisatiestructuur Arabische Liga

Lijst met afkortingen en afbeeldingen

Afkortingen

MENA: *Middle East and North Africa*

GPRA: *Gouvernement provisoire de la République algérienne*

FLN: *Front de Libération Nationale*

ALN: *Armée de Libération Nationale*

Afbeeldingen

Figuur 1: Lidstaten en waarnemende staten.

C. Toffolo, *Global Organizations: The Arab League* (New York 2008) 8.

Figuur 2: Organisatiestructuur Arabische Liga

Arab League, *35th Anniversary of the League of Arab States* (Tunis 1980) 26.

Figuur 3: Saoedi-Arabische delegatie ondertekent het Handvest van de Arabische Liga op 22 maart 1945.

C. Toffolo, *Global Organizations: The Arab League* (New York 2008) 35.

Figuur 4: Resoluties met betrekking tot Algerije tijdens de inter-Arabische Conferentie, februari 1960.

M. Harbi en G. Meynier, 'Le FLN et le monde' in: Idem, *Le FLN. Documents et Histoire 1954-1962* (zp 2004) 784.

Figuur 5: VN Resolutie met betrekking tot de Algerijnse kwestie, 15 februari 1957.

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1184\(XII\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1184(XII)&Lang=E&Area=RESOLUTION)

Figuur 6: FLN Propaganda: De internationale versus de militaire campagne

M. Connelly, *A Diplomatic Revolution. Algeria's Fight for Independence and the Origins of the Post-Cold War Era* (New York 2002) 136.

Figuur 7: VN Resolutie 1573 XV, december 1960

[http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/47/IMG/NR015347.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/47/IMG/NR015347.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/47/IMG/NR015347.pdf?OpenElement)

Inleiding

De Arabische Liga eist de volledige terugtrekking van de Franse troepen in Noord-Afrika en het verlenen van dezelfde ondersteuning als gegeven is aan Syriërs en Libanezen [tijdens hun onafhankelijkheid]. [...] Ik heb allerm minst de behoefte om een vijandige positie ten opzichte van Frankrijk in te nemen. [...] In lijn met hun principes, vechten de Arabieren met dezelfde vigeur tegen de kapitalistische mogendheden in het Westen als tegen het communistische Sovjetregime.

In zijn rol als eerste secretaris-generaal van de Arabische Liga sprak de Egyptische diplomaat Abdel Rahman Azzam bovenstaande woorden uit in januari 1946 tijdens een conferentie in Cairo¹. Het eerste nieuwe jaar zonder de gruwelijkheden van de Tweede Wereldoorlog was net aangebroken. De wereld was eensgezind over hoe de toekomst er uit moest zien; *dit nooit weer*. Tijdens het interbellum was een experiment met een intergouvernementele organisatie, de Volkenbond, mislukt. Het had niet kunnen voorkomen dat er opnieuw een wereldoorlog uitbrak. Het was tijd om politieke problemen op een andere manier op te lossen. Het idee dat internationale en regionale organisaties hier een belangrijke rol in konden spelen had ondertussen voet in de aarde gekregen bij menig politiek leider. De internationale betrekkingen zouden een nieuwe fase in gaan. De tijd van bilaterale diplomatie was voorbij en maakte plaats voor collectieve diplomatie.² Uit de overblijfselen van de Volkenbond werd aan het eind van de Tweede Wereldoorlog de Verenigde Naties (VN) opgericht. Al gedurende de oorlog werden er conferenties georganiseerd waarbij vooruit gekeken werd naar een toekomst zonder oorlog. De oprichting van een supranationale organisatie moest bijdragen aan de verwezenlijking van dit doel.

Tegelijkertijd werd op regionaal niveau de mogelijkheid tot intensievere samenwerking tussen staten onderzocht. De Arabische wereld zocht naar een manier om Arabische landen nauwer te laten samenwerken op het gebied van politiek, economie en cultuur. Het zou een van de eerste regionale organisaties worden, en de enige die gebaseerd is op een gedeelde

¹ Le Monde Archives, 'Une déclaration d'Abdel Rahman Azzam' (versie 8 januari 1946), http://abonnes.lemonde.fr/acces-restreint/archives/article/1946/01/08/6a6d699b6b676ec5946a6868649f71_1875826_1819218.html (13 juni 2014).

² R. Macdonald, *The League of Arab States. A study in the dynamics of regional organization* (Princeton 1965) 5.

cultuur en taal in plaats van op geografie.³ De eerste initiatieven beperkten zich echter tot de onafhankelijke staten in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Slechts zeven landen waren in de mogelijkheid deel te nemen aan de eerste oriënterende conferenties gedurende de oorlog. De rest van het gebied viel onder bestuur van Europese mogendheden.

In de negentiende eeuw hadden Europese landen vrijwel het hele Afrikaanse continent veroverd en gekoloniseerd. Kolonisatie is het proces van annexeren en onder direct bestuur brengen van een ander grondgebied.⁴ Een politieke en militaire wedloop tussen Europeanen resulteerde in een eeuw van kolonisatie in Afrika. Deze periode, de *Scramble for Africa* (wedloop om Afrika), kende twee hoofdrolspelers; de imperiale grootmachten Groot-Brittannië en Frankrijk. Het eerste land had zich als doel gesteld een koloniaal rijk te creëren van Egypte in het noorden tot Zuid-Afrika in het zuiden. Frankrijk richtte zich op de kolonisatie van het noordwesten van het continent als aanvulling op de Aziatische bezittingen. Een nagenoeg aansluitend gebied met onder andere het huidige Marokko, Tunesië, Algerije in de Maghreb tot aan Ivoorkust, Ghana en Republiek Congo werd onder koloniaal bestuur gebracht. Het imperiale rijk van Frankrijk werd in stand gehouden door uitgezonden legermachten om de lokale meerderheid in bedwang te houden. Toch bestond de Franse imperiale strategie uit meer dan militaire – en economische – overheersing. Onderdeel van een imperialistisch beleid was ook het overbrengen van taal en cultuur, precies wat de Franse kolonistors toepasten in hun rijk. Het idee was dat mits de lokale bevolking zich voldoende assimileerde, Frans burgerschap binnen handbereik was.

Algerije: een bijzondere situatie

Dit gedachtegoed werd uitgedragen in het hele Franse gebied, maar werd in het bijzonder toegepast op wat nu de onafhankelijke staat Algerije is. Algerije en zijn koloniale voorgeschiedenis zijn een specifiek geval, dat zich onderscheidt om twee redenen. Ten eerste werd Algerije niet beschouwd als kolonie, maar als onderdeel van *la Patrie*, de Franse metropool. De assimilatie van de lokale Berberse bevolking in *Algérie française* en het dekolonisatieproces namen hierdoor andere vormen aan dan in Franse koloniën. Frankrijk heeft dan ook lang vastgehouden aan het gebied, met een slepende oorlog tot gevolg. Dit leidt tot het tweede punt waarop Algerije een uitzondering vormt. Het gebied dat nu Algerije beslaat kende voor de onafhankelijkheid in 1962 geen zelfbestuur. Voor de Franse overheersing was het eeuwenlang in handen van de Ottomaanse heersers die vrijwel de hele Maghreb en het Midden-Oosten bestuurden. De antikoloniale groeperingen tijdens de

³ C. Toffolo, *Global Organizations: The Arab League* (New York 2008) 7.

⁴ Toffolo, *The Arab League*, 26.

Onafhankelijkheidsoorlog konden hierdoor vanuit historisch perspectief geen autonomie claimen en moesten dus via andere wegen hun doel bereiken.

Waar de negentiende eeuw werd gekenmerkt door kolonisatie, waren zelfbestuur en soevereiniteit de kernwoorden van de volgende honderd jaar. Veel kolonies vielen tijdens de wereldoorlogen in vreemde handen, wat de koloniale claim van Europese mogendheden op overzeese gebieden op losse schroeven zette. De vanzelfsprekendheid dat delen van Afrika en Azië bij Europese rijken hoorden werd steeds minder, een ontwikkeling die versterkt werd door toenemende antikoloniale sentimenten onder lokale bevolkingen. In het proces van dekolonisatie dat volgde was een grote rol weggelegd voor de nieuwe intergouvernementele organisaties. Zo werden de denkbeelden van voorstanders van dekolonisatie overgenomen in de doelstellingen van de VN en autonomie en soevereiniteit werden dan ook speerpunten van de nieuwe universele politiek.⁵ Ook voor de Arabische Liga stond de onafhankelijkheid van de kolonies in de MENA (*Middle East and North Africa*) hoog op de politieke agenda. En nergens was dit proces zo hardnekkig en complex als in Algerije. Al vanaf de oprichting bond de Liga de strijd aan met de Franse kolonisators, de *colons*. Het was een gevecht om heerschappij dat niet alleen op Noord-Afrikaans grondgebied is uitgevochten. Ook op het toneel van de internationale politiek probeerden de verschillende partijen hun zaak te bepleiten, waardoor intergouvernementele organisaties als de Arabische Liga nog sterker betrokken raakte.

Arabische eenheid gloort aan de horizon

Zeven Arabische landen stonden aan de wieg van de Liga, die officieel werd opgericht op 22 maart 1945 te Cairo. Egypte, Irak, Transjordanië – later Jordanië –, Libanon, Syrië, Saoedi-Arabië ondertekenden het verdrag ter oprichting van de Arabische Liga. Twee maanden trad ook Jemen toe. Regionale politieke organisaties hebben twee functies; bijdragen aan internationale veiligheid onder supervisie van een universele organisatie en bevorderen van regionale functionele integratie in samenwerking met de universele organisatie.⁶ De nieuwe Arabische statenbond was de eerste regionale organisatie onder het Handvest van de pas later opgerichte Verenigde Naties, de universele organisatie waaraan de Liga zich verbonden heeft. Dit heeft het beleid van de Liga door de jaren heen sterk beïnvloed.

Beide organisaties delen naast hetzelfde geboortjaar (1945) ook hetzelfde takenpakket met zeer diverse activiteiten. Beide zijn opgericht in een periode waarin de internationale politiek behoefte had aan een breed gedragen organisatie die een significante bijdrage zou leveren

⁵ V. Patil, *Negotiating Decolonization in the United Nations: Politics of Space, Identity, and International Community* (New York/Londen 2008) 40-41.

⁶ MacDonald, *The League of Arab States*, 7.

aan een betere verstandhouding en samenwerking tussen landen. Veiligheid, economische ontwikkeling, financiële instituties, handel, cultuur, onderwijs, landbouw, communicatie, milieu en gezondheid behoren tot de kerntaken.

De Arabische Liga is inmiddels uitgegroeid tot een organisatie met 22 lidstaten (Syrië is op dit moment geschorst vanwege het huidige conflict), maar de doelstelling is door de jaren heen hetzelfde gebleven: het versterken van de relaties tussen de lidstaten en het coördineren van intern en extern beleid om zo een vruchtbare samenwerking te bevorderen tussen zowel de lidstaten onderling als met de rest van de wereld. Daarnaast houdt de Liga zich bezig met de vertegenwoordiging van de Arabische wereld in de internationale politiek en waarborgt het de onafhankelijkheid en soevereiniteit van haar lidstaten.⁷ Doordat de Arabische Liga zo sterk verweven is met de internationale politiek, mede door haar verbondenheid aan de Verenigde Naties, is de mondiale politieke situatie van grote invloed op de invulling van haar strategieën. De Arabische Liga is hierdoor méér dan alleen een regionale organisatie. Toch moet het beleid van de Liga altijd in de context van de politieke situatie in de MENA gezien worden.⁸

Onderzoeksvraag

Deze bachelorthesis zal ingaan op de rol van de Arabische Liga de onafhankelijkheid van Algerije. Om dit concreet te onderzoeken worden in de komende hoofdstukken drie deelvragen behandeld. Eerst zal onderzocht worden hoe de Liga als intergouvernementele organisatie betrokken raakte bij de Algerijnse kwestie. In het tweede hoofdstuk komt de vraag welke strategieën de Liga gebruikte om haar doelen te behalen aan bod. De derde deelvraag wordt besproken in het laatste hoofdstuk en heeft betrekking op de effecten van de strategieën. Deze afzonderlijke deelvragen zullen uiteindelijk antwoord geven op de vraag *welke rol heeft de Arabische Liga gespeeld in de onafhankelijkheid van Algerije.*

Legitimering onderzoek

De afgelopen eeuw werd de Arabische politiek gekenmerkt door conflicten en onrust, wat direct en indirect van invloed is geweest op het beleid van de Liga. Een van de eerste conflicten waar de organisatie mee te maken had was de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog van 1954-1962. Een dekolonisatieoorlog wordt vaak beschouwd als een conflict tussen kolonisator enerzijds en anderzijds de lokale tegenstanders van de overheersing. De situatie in Algerije halverwege de twintigste eeuw laat zien dat dit een

⁷ Zie Appendix A. Artikel 8 van het Handvest van de Arabische Liga.

⁸ A. Moussa, 'The UN and the League of Arab States: A point of View on Future Interaction', in P. De Lombaerde e.a. (ed.), *The United Nations and the Regions: Third World Report on Regional Integration* (Dordrecht/Heidelberg/New York 2012) 107.

incorrecte gedachte is. De Algerijnse Oorlog was een complexe strijd tussen allerlei belanghebbende partijen – nationaal en internationaal. Ten eerste was het de lokale strijd tussen (delen van) de Algerijnse bevolking onder aanvoering van de antikoloniale partij *Front de Libération Nationale* (FLN) en de Franse overheerser. Het gewapende conflict kende echter een tweede dimensie; er waren ook Algerijnen die tegen afscheiding van het Franse moederland waren. De strijd speelde zich daarnaast ook af op internationaal niveau. Tegen de achtergrond van de Koude Oorlog voelden allerlei partijen (landen – kapitalistisch én communistisch – en organisaties) zich betrokken en hoopten van invloed te zijn op de uitkomst van het conflict in Algerije.

Onderzoeksopzet en literatuur

Het eerste hoofdstuk van deze thesis heeft twee functies. Ten eerste zal het een korte inleiding geven in de definitie van het concept dekolonisatie. Daarnaast geeft het een overzicht van de belangrijkste historische gebeurtenissen: een introductie van de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog, de oprichting van de Arabische Liga en de wijze waarop zij betrokken is geraakt bij het conflict zullen aan bod komen. Hoofdstuk 2 zal de doelen en strategieën van de Arabische Liga met betrekking tot de Algerijnse Oorlog behandelen. Hiervoor zal de rol van interne en externe invloeden, van onder andere de Verenigde Naties en het panarabisme, aan bod komen. Ten slotte zal in hoofdstuk 3 gekeken worden wat de effecten van het beleid van de Liga waren op het verloop van de oorlog en welke verklaring hiervoor te geven is. Alle hoofdstukken gezamenlijk zullen leiden tot de beantwoording van de onderzoeksvraag in de conclusie.

In deze thesis zullen de belangen en de strategieën van de Arabische statenbond onderzocht worden aan de hand van zowel primaire bronnen als politieke verdragen en correspondentie tussen de Liga en het FLN. Terwijl er veel onderzoek gepleegd is naar de rol van de Verenigde Naties en de invloeden van het communistisch blok, is de rol van de Arabische Liga onderbelicht gebleven. Mogelijk is het conflict vanwege het veelgebruikte begrip ‘internationalisering’ vooral op internationaal niveau geanalyseerd en was er weinig aandacht voor de rol van regionale organisaties zoals de Arabische Liga. Een uitstekend werk over de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog en diens betekenis in de wereld tijdens en na de Koude Oorlog is geschreven door de Amerikaanse historicus Matthew Connelly. In zijn boek ‘A Diplomatic Revolution: Algeria’s Fight for Independence and the Origins of the Post-Cold War Era’ (2002) plaatst Connelly het conflict in internationale context. Hij deelt de gedachte dat het een complexe strijd was die op vele politieke niveaus is uitgevochten. Connelly benadert het echter vanuit het perspectief van de Algerijnse antikoloniale groeperingen, terwijl in deze thesis het conflict vanuit de kant van de Liga wordt beschreven.

Het grootste deel van de literatuur met betrekking tot de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog focust zich op onderwerpen als identiteitsontwikkeling en de betekenis van (de)kolonisatie voor het moederland en kolonie. 'The Invention of Decolonization: The Algerian War and the Remaking of France' (2006) door Todd Shepard en 'Uncivil War: Intellectuals and Identity Politics during the Decolonization of Algeria' (2001) van James D. Le Sueur zijn gerenommeerde boeken over dit onderwerp. Wederom blijkt hier weinig tot geen aandacht te zijn voor regionale organisaties.

Een andere auteur die veel geschreven heeft over het proces van kolonisatie en dekolonisatie is historicus Frederick Cooper. Zijn artikelen over dekoloniatheorieën hebben een grote bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze bachelor thesis. Het enige werk dat uitgebreider ingaat op de samenwerking tussen de antikoloniale groepen en de Liga is 'Histoire de l'Algérie à la période coloniale: 1830-1962' (2012) onder redactie van Abderrahmane Bouchène e.a. Dit boek behandelt de gehele geschiedenis van *Algérie française* van het beleg van Algiers in 1830 tot en met de onafhankelijkheid in 1962. Van iedere fase van de Franse overheersing wordt beschreven wat er gebeurde, door wie en in welke context. De Arabische Liga wordt weldegelijk genoemd als politieke actor, maar vanwege de omvang van de hele geschiedenis is dit tot enkele pagina's beperkt gebleven.

Uit de beschikbare literatuur is gebleken dat de Algerijnse Oorlog vanuit het perspectief van regionale organisaties zoals de Arabische Liga onderbelicht is gebleven. Dit onderzoek zal dan ook bijdragen aan de uitbreiding van kennis over dekolonisatie als een concept met verschillende niveaus. Als gevolg van de globalisering zal een conflict van deze omvang altijd effect hebben op lokale, regionale en internationale strategieën. In de huidige wereld zijn er meerdere regio's, waarvan een aantal in de MENA gelegen, welke autonomie nastreven op vreedzame of gewapende wijze. Een beter inzicht in de mate waarin een regionale organisatie hierop van invloed kan zijn, zal bijdragen aan een betere conflicthantering.

Natuurlijke bondgenoten

Het Front de Libération Nationale zal vanaf het begin en tegelijkertijd twee essentiële taken ten uitvoering brengen: een interne campagne met zowel een politieke als 'actieve' component, en een externe actie met de hulp van onze natuurlijke bondgenoten om de Algerijnse kwestie te introduceren in de werkelijkheid van de wereld.

Dit is een verpletterende taak, die de mobilisatie van alle nationale krachten en middelen vergt. De strijd zal lang zijn, dat is de waarheid, maar de uitkomst zal zeker zijn.

– Verklaring van het *Front de Libération Nationale*, 1 november 1954.⁹

In de vroege ochtend van Allerheiligen in 1954 werden in Algerije gestationeerde Franse soldaten wakker door de geluiden van explosies en kogelinslagen. Het was oorlog. Bovenstaande verklaring werd door de onafhankelijkheidsbeweging verspreid via radio en kranten. Overtuigd dat onafhankelijkheid binnen handbereik was begonnen de Algerijnse guerrillatroepen aan een offensief tegen de Franse strijdkrachten die op hun beurt gesteund werden door het Franse deel van de bevolking. Het conflict breidde zich na verloop van tijd uit naar het Franse moederland en ook in buurlanden werden bomaanslagen gepleegd. Het FLN voorspelde het al, een lange oorlog zou volgen.

In dit hoofdstuk zal aandacht zijn voor de Algerijnse onafhankelijkheid als wetenschappelijk thema. Hoe wordt er onderzoek gedaan naar het proces van dekolonisatie? Vervolgens komt de Arabische Liga aan bod. Een introductie in de oprichting van de organisatie wordt gevolgd door een kort overzicht van de Algerijnse oorlog, om zo aan het eind van het hoofdstuk de vraag te kunnen beantwoorden hoe de Arabische Liga betrokken raakte bij dit conflict.

Dekolonisatietheorieën

De gewapende strijd tussen Algerijnse opstandelingen en Franse troepen van 1954 tot 1962 was tot enkele jaren terug een bijzonder gevoelig onderwerp voor Fransen. Onderzoek naar de totstandkoming van de Algerijnse onafhankelijkheid en het gedrag van de Fransen hierin

⁹ M. Connelly, *A Diplomatic Revolution. Algeria's Fight for Independence and the Origins of the Post-Cold War Era* (New York 2002) 69.

was vrijwel taboe. Het conflict vond plaats in *Algérie française* waardoor er sprake was van 'interne' aangelegenheid. Pas in 1999, vierendertig jaar later, erkende de regering in Parijs het wettelijk als oorlog. Hiervoor werd in officiële kringen alleen gesproken over ordehandvingoperaties of 'de gebeurtenissen'.¹⁰ Sindsdien is de interesse in dit onderwerp enorm toegenomen, met een grote hoeveelheid wetenschappelijke en populaire publicaties tot gevolg.

De studie van (de)kolonisatie blijkt een complex proces. De Indiaas-Chinese historicus Prasenjit Duara omschrijft dekolonisatie als "meer dan alleen de overdracht van legale soevereiniteit. Het is ook een beweging voor morele rechtvaardigheid en politieke solidariteit tegen imperialisme. Het reflecteert dus op zowel de anti-imperialistische politieke beweging als op de bevrijdende ideologie, waarbij gezocht wordt naar de bevrijding van de natie en de mensheid zelf."¹¹ Naast de politieke kant ervan, zoals het formeel overdragen van het bestuur aan de lokale bevolking, heeft het begrip ook een ideologisch karakter. Hierbij spelen vaak verschillende perspectieven, die vrijwel altijd radicaal van elkaar verschillen. De belangen van lokale bevolkingen staan vaak lijnrecht tegenover wat de kolonisator wil. Daarnaast zit de kolonisator zelf vaak gevangen tussen twee strategieën; ofwel het volledig integreren van de bevolking in het koloniale rijk, of het volledig onderwerpen van deze bevolking en afscheiden van de eigen *settlers*.¹² Vanwege de verschillende perspectieven zijn kolonisatie en dekolonisatie hierdoor instabiele en onzekere processen. Een andere complicerende factor is dat dekolonisatie geen scherp afgebakend begrip is. Het is niet meetbaar, het heeft geen duidelijk 'voor' en 'na'. Postkoloniale studies laten zien dat het vooral een moeizaam proces is, waar vaak een lange periode over heen gaat. Hoe een nieuw land politiek wordt vormgegeven, hoe de bevolking de nieuw verworven soevereiniteit ervaart en hoe het land zich manifesteert in de wereld wordt bepaald door de vorm en de duur van het dekolonisatieproces.¹³ Ook de inmenging van externe partijen is hier van invloed op. De Arabische Liga als externe partij in dit conflict kan dus de loop van een conflict beïnvloeden. Hoewel de Liga zich al vlak na de oprichting uitsprak tegen de koloniale bezetting van Algerije, duurde het nog ruim tien jaar voordat het actief betrokken werd bij de Algerijnse kwestie.

¹⁰ Trouw, 'Parijs erkent oorlog in Algerije' (versie 9 juni 1999) <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2756980/1999/06/09/Parijs-erkent-oorlog-in-Algerije.dhtml> (17 juni 2014).

¹¹ P. Duara, 'Introduction: The decolonization of Asia and Africa in the twentieth century', in: P. Duara (ed.) *Decolonization. Perspectives from now and then* (Londen/New York 2004) 2.

¹² F. Cooper, 'Decolonization and citizenship. Africa between empires and a world of nations', in: E. Bogaerts en R. Raben (ed.), *Beyond Empire and Nation. The decolonization of African and Asian societies, 1930s-1960s* (Leiden 2012) 57.

¹³ Cooper, 'Decolonization and citizenship', 39.

Regionale vertegenwoordiging van de Arabische wereld

Een decennium eerder, tijdens de Tweede Wereldoorlog, bleken de eerste initiatieven tot de oprichting van een Arabische statenbond weinig vruchtbaar. In verschillende samenstellingen van landen werd gezocht naar de juiste vorm en visie voor een regionale organisatie, die niet alleen onderlinge coöperatie zou bevorderen maar ook een goede afgevaardigde zou zijn in de rest van de wereld. De oprichting van een verenigde Arabische bond werd aangejaagd door de pan-Arabische beweging die op dat moment een grote aanhang in de MENA had vergaard. Panarabisme, ook wel Arabisch nationalisme genoemd, is het idee dat het Arabische volk op bijzondere wijze aan elkaar verbonden is door taal, geschiedenis en cultuur, en dat hun politieke organisatie een weerspiegeling moet zijn van dit verbond.¹⁴ Het is een niet-religieuze ideologie waarbij politieke eenheid hoog op de agenda staat, al hoeft dit niet binnen één staat te zijn. Om Arabische eenheid te creëren moest het Europees imperialisme worden teruggedrongen. De rol van het panarabisme op de beleidsvorming van de Arabische Liga komt later in deze thesis aan bod.

De initiatieven varieerden van de oprichting van een federatie tot de stichting van een eenheidsstaat. De leiders van onder andere Syrië, Libanon, Palestina en Transjordanië kwamen niet tot een consensus wat betreft het leiderschap van zo'n Arabische staat. Te vaak werd de eigen agenda van de politieke vertegenwoordigers vooropgesteld, waardoor vele ideeën voortijdig strandden.¹⁵ Hoewel alle Arabische landen en koloniën onderdeel waren van de oprichting, was duidelijk dat niet alle gebieden ook daadwerkelijk toe konden treden tot een dergelijke regionale organisatie. De algemene overeenstemming was dat een kolonie geen lid kon zijn van een intergouvernementele organisatie (zie appendix A: Het Handvest van de Arabische Liga).

Onder aanvoering van Egypte, op dat moment het meest invloedrijke land, werd de uiteindelijke aanzet gegeven tot de oprichting van de Arabische Liga. De eerste top vond plaats in september 1944 te Alexandrië. Onder toezien oog van kandidaat-lidstaten en observanten werd een los federaal samenwerkingsverband opgericht dat de onderlinge betrekkingen moest versterken. Een tweede doel was het bevorderen van intensievere samenwerking op het gebied van economie, handel, recht, politiek, cultuur, gezondheidszorg en landbouw. Ten slotte zou de Liga moeten functioneren als representatieve afgevaardigde van de Arabische wereld in het internationale speelveld. Een verenigd Arabisch front moest de invloed van de Arabische wereld op de wereldpolitiek versterken en uitbreiden.

¹⁴ R. Khalidi, 'The Origins of Arab Nationalism: Introduction', in: R. Khalidi e.a. (ed.), *The Origins of Arab Nationalism* (New York 1991) vii.

¹⁵ MacDonald, *The League of Arab States*, 34-5.

Figuur 3: Saoedi-Arabische delegatie ondertekent het Handvest van de Arabische Liga op 22 maart 1945.

Het onderwerp Arabische politieke eenwording stond niet op de agenda en ook een gezamenlijk veiligheid- en buitenlandbeleid waren niet opgenomen in het Alexandrië Protocol, het verdrag dat ten grondslag lag aan de oprichting van de Liga.¹⁶ Dit was in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties, welke wel ruimte gaf voor de oprichting van regionale organisaties mits zij geen verenigd buitenlandbeleid voerden. Zo waren de voormalige kolonisatoren toch nog bij machte druk uit te voeren op de ex-kolonies. Op het moment van oprichting was regionale organisatie dus belangrijker dan politieke eenheid.¹⁷ Volgens de auteur van *The League of Arab States: A Study in the Dynamics of Regional Organization*, Robert MacDonald, is “in termen van functionalisme, het primaire doel van de Arabische Liga is het waarborgen van niet-politieke zaken, waarbij het hoogst incidenteel de politieke arena kon betreden.”¹⁸

Hoewel veiligheid- en buitenlandbeleid dus ontbreken in de taken van de Liga, is het wel toegestaan te functioneren als bemiddelende partij bij conflicten tussen lidstaten of tussen lidstaten en een derde partij. De uitvoering van deze taken beperkt zich niet alleen tot de lidstaten, ook de behartiging van de belangen van andere Arabische landen zoals Algerije zijn opgenomen in het handvest. Hoewel Algerije onderdeel was van het Franse koloniale rijk, had het wel een onofficiële vertegenwoordiging bij de Liga. Deze werd vanzelfsprekend niet erkend door de legitieme bestuurders van Frans-Algerije, die sinds enkele jaren na het begin van de expeditie naar Algerije het bestuur van de kolonie stevig onder controle hadden.

¹⁶ Ibidem, 37-38.

¹⁷ Ibidem, 42.

¹⁸ Ibidem, 43.

Algérie française

Met het beleg van de havenstad Algiers in de negentiende eeuw begon de bezetting van Algerije. Eerst werden alleen de kustgebieden ingenomen uit commercieel oogpunt, later werd de kolonie steeds verder uitgebreid in zuidwaartse richting. De Franse inval in 1830 was het resultaat van allerlei omstandigheden, waar in het bijzonder de binnenlandse politieke instabiliteit in *la Patrie* een rol in speelde.

Om de aandacht van de bevolking weg te houden van de politieke strubbelingen en in de hoop de afnemende populariteit van de koning een positieve impuls te geven, werd een militaire expeditie naar Noord-Afrika opgezet. Het gebied werd omgedoopt tot onderdeel van de 'Franse bezittingen in Noord-Afrika', maar al snel werd de term *Algérie* geïntroduceerd. Onder deze naam zou het ruim 130 jaar deel uitmaken van het Franse rijk.

Het gebied had de status van kolonie totdat het in de nieuwe constitutie van 1848 werd opgenomen als *territoire français*. Algerije werd integraal onderdeel van de Franse metropool en opgenomen in het systeem van departementen. Vanuit Frankrijk werd actief gestimuleerd om te emigreren naar de nieuwe territoriale aanwinst, wat resulteerde in een aanzienlijke blanke bevolkingsgroep in de Algerijnse steden. Hoewel Algerije officieel onderdeel was van *la Patrie*, het land dat prat gaat op de principes van vrijheid, gelijkheid en broederschap, werd de inheemse bevolking onderworpen aan parallelle, maar gesegregeerde rechtssystemen. Moslims en joden, ondanks dat ze formeel onderdanen waren van de Franse staat, hadden allemaal hun eigen juridische status gebaseerd op hun 'lokale identiteit', net als de groep Europeanen. Het verschil was echter dat de Europeanen wel volledige burgerrechten bezaten, in tegenstelling tot de anderen. Die waren immers nog niet voldoende geassimileerd. Zodra beide groepen aan de voorwaarden van volwaardige Franse assimilatie voldeden, was volledig burgerschap mogelijk.¹⁹

Pas in 1958 zouden alle moslims volledig burgerschap verkrijgen, maar inmiddels was de onrust onder de islamitische bevolking uitgegroeid tot een onhoudbare situatie. Sinds vier jaar was het namelijk oorlog in Algerije. Gesterkt door de onafhankelijkheid van Marokko en Tunesië en pan-Arabische sentimenten, raakte de weerstand tegen de bezetting in een stroomversnelling. Op 1 november 1954 werden de eerste aanslagen gepleegd door Algerijnse militante groepering. De gewapende strijd was losgebarsten en deze was beter georganiseerd dan ooit. Aan de frontlinie stond het antikoloniale *Front Libération Nationale*. Deze partij was een afsplitsing van samenwerkende paramilitaire groeperingen die al langer tegen de Franse bezetting streden. Het FLN was vooral een politieke partij, de gewapende

¹⁹ S. Thénault, '1881-1918: "l'apogée" de l'Algérie française et les débuts de l'Algérie algérienne', in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Parijs/Algiers 2012) 160-6.

tak was ondergebracht bij het *Armée de Libération Nationale (ALN)*. De samenwerking van het FLN met gewapende milities geeft duidelijk weer welke strategie gehanteerd werd. Het FLN streefde een tweesporenbeleid na. Enerzijds was er de strijd van het ALN, met de zware taak militaire overwinningen te behalen op een enorme Franse krijgsmacht. Anderzijds, maar wel in samenwerking met het ALN, werd het conflict uitgevochten op het toneel van de internationale politiek.

Internationalisering van een lokaal conflict

Dit proces, in de literatuur vaak de internationalisering van het Algerijns conflict genoemd, heeft grote internationale ruchtbaarheid gegeven aan de oorlog. Het FLN wist dat een overwinning op militaire wijze lastig zou worden. Frankrijk had een bijzonder sterk en geavanceerd leger en twijfelde er niet over dat in te zetten om het geliefde deel van het moederland te behouden. Gevolg is dat het FLN ook via diplomatieke wegen het doel van soevereiniteit probeerde te behalen. De archieven van het *Front* bevatten correspondentie met onder andere Europese landen waaronder België en de Bondsrepubliek Duitsland, alle landen in de Maghreb, internationale organisaties zoals de VN en de Arabische Liga, en landen van het communistisch blok²⁰. Alle methoden werden ingezet om het doel van internationale steun voor de Algerijnse kwestie te behalen.

De eerste buitenlanddelegatie van het FLN bestond uit Mohammed Khider, Ahmed Ben Bella en Hocine Aït Ahmed. De eerste twee hielden zich bezig met het zoeken van steun bij de Arabische overheden, de laatste was vertegenwoordiger van het FLN bij de Verenigde Naties in New York. De VN werd gevraagd diplomatieke druk uit te oefenen op Frankrijk, om het land te dwingen het bestuur van de kolonie over te dragen aan de Algerijnse bevolking. Daarnaast werd aan de individuele politieke leiders van de Arabische landen gevraagd om zowel diplomatieke als praktische ondersteuning. De levering van wapens en het trainen van Algerijnse strijdkrachten waren hier onderdeel van. De Arabische Liga, als overkoepelende organisatie van de Arabische wereld, was hierin het aanspreekpunt voor het FLN. De Liga en het *Front* werkten samen om drie internationale doelen²¹ te realiseren;

- De internationalisering van de Algerijnse kwestie.
- Bevordering van Noord-Afrikaanse eenheid binnen het Arabisch-islamitisch kader.
- Bevestiging binnen de Verenigde Naties, van de sympathie voor alle landen die de strijd om vrijheid van de Algerijnse bevolking steunen.

²⁰ M. Harbi en G. Meynier, 'Le FLN et le monde' in: Idem, *Le FLN. Documents et Histoire 1954-1962* (zp 2004) 749-811.

²¹ Connelly, *A Diplomatic Revolution*, 74.

De coöperatie van de Liga en het FLN is voornamelijk voortgekomen uit het tweede internationale doel. De Arabische Liga is het symbool van Arabische eenheid en volgens velen het middel om militaire en politieke krachten te mobiliseren in de strijd tegen kolonialisme. De pan-Arabische retoriek van de Liga en de Arabische leiders, van Gamal Abdel Nasser van Egypte in het bijzonder, getuigde van eenheid en samenhang. Op grond van culturele en geografische redenen voelden de Liga en het FLN zich sterk met elkaar verbonden. De samenwerking die ze aangingen in de strijd tegen de Franse overheersing voelde als een 'natuurlijk' bondgenootschap, een vanzelfsprekendheid. Het fundament van de Liga was gebouwd op eenwording van de Arabische volkeren en de Algerijnen behoorden daar ook toe. De betrokkenheid van de intergouvernementele organisatie werkte uiteindelijk als katalysator op het conflict. De militaire en diplomatieke steun van de Liga en haar lidstaten, allemaal groot voorstander van een onafhankelijk Algerije, was het steuntje in de rug dat de antikoloniale groeperingen nodig hadden.²²

In dit hoofdstuk hebben we gezien dat de wetenschappelijke interesse in de dekolonisatie van Algerije enorm is toegenomen sinds het de Franse regering het conflict officieel erkend heeft. Dekolonisatie als onderzoeksonderwerp is complex en de invloed van regionale organisaties blijkt onderbelicht te zijn gebleven. Na een introductie in het ontstaan van de Arabische Liga en in de historische aanloop naar de onafhankelijkheid, zijn deze twee onderwerpen bijeengebracht. De Liga is opgericht met het ideaal van Arabische eenheid. Gekoloniseerd gebieden in de MENA druisten volledig tegen dit principe in. Het ondersteunen van de onafhankelijkheidsstrijders was hierdoor haast inherent aan de taken van de Liga. In het volgende hoofdstuk gaan we zien welke strategieën door de Liga werden ingezet om het doel van Algerijnse onafhankelijkheid te bereiken.

²² S. El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962' in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Paris/Algiers 2012) 644.

Steun van de Arabische volkeren

De solidariteit van de Arabieren in de Maghreb met het FLN manifesteerde zich al in de vroege uren van de opstand met:

- *Diplomatieke ondersteuning en propaganda*
- *Materiële hulp*
- *Opleiding aan universiteiten en militaire academies*
- *Bewapening en logistieke ondersteuning*

– Solidariteit van de Arabieren in de Maghreb, 1960²³

Bovenstaand citaat laat zien dat de Liga diplomatieke steun, materiële hulpverlening en wapenleveringen bood aan de opstandelingen. Daarnaast was het mogelijk voor FLN-strijders om kennis en ervaring op te doen bij militaire opleidingen in de landen van de Liga. Toch was de ondersteuning niet onvoorwaardelijk. De Liga bleek te worstelen met haar rol als verenigd front in de strijd tegen kolonialisme.²⁴ Maar zoals Cris Toffolo het in haar boek *The Arab League* omschrijft: “Organisaties zijn net mensen – ze worden geboren en groeien langzaam op.”²⁵ Hoe ontwikkelde deze jonge organisatie, een van de eerste in zijn soort, zich als belanghebbende in een lopend conflict?

De strategieën van de Arabische Liga om onafhankelijkheid in Algerije te bespoedigen komen aan bod in dit hoofdstuk. Het hoofdstuk begint met een overzicht van de acties die zijn ondernomen door de Liga ten behoeve van de Algerijnse onafhankelijkheid. Om vervolgens te kunnen vaststellen waardoor deze koers gevaren werd is het noodzakelijk te onderzoeken welke regionale en internationale factoren van invloed zijn geweest. Ten eerste moet gekeken worden naar de interne samenwerking binnen de Liga. Stonden de spreekwoordelijke neuzen dezelfde richting op? Was de Liga in staat om als verenigd front te acteren? Hierbij wordt ook de invloed van het panarabisme op het beleid onderzocht. Ten tweede wordt gekeken naar welke factoren het beleid van buitenaf beïnvloed hebben. Welke globale factoren spelen hierbij een rol en in welke mate gaven zij vorm aan de strategie van de Liga?

²³ M. Harbi en G. Meynier, ‘Le FLN et le monde’, 779.

²⁴ El-Mechat, ‘Les pays arabes et l’indépendance algérienne, 1945-1962’, 644.

²⁵ Toffolo, *The Arab League*, 42.

Strategieën

Een van de vele taken die de Liga zichzelf had opgelegd bij de oprichting in 1945 was het ondersteunen van de bevolking in bezette gebieden bij het verkrijgen van onafhankelijkheid.²⁶ De Liga riep een aantal comités in het leven ter bevordering van de onafhankelijkheidsprocessen, die zich permanent met de kwestie bezighielden. De belangrijkste was het *Comité de Libération du Maghreb arabe*. In de statuten hiervan (zie Appendix B) werd benadrukt dat het doel van dit comité het bevorderen van volledige onafhankelijkheid van drie landen in de Maghreb was. Naast Algerije waren ook Tunesië en Marokko namelijk nog onderdeel van het koloniale rijk van Frankrijk. Een ander doel was het bewerkstelligen van toetreding van deze landen tot de Arabische Liga. Daar stond tegenover dat de nieuwe landen niet langer onderdeel van de Franse Unie van kolonies konden zijn en dat ook interdependentie tussen de landen onmogelijk was.²⁷ Voor ieder land werd een speciale delegatie samengesteld, die zich volledig kon concentreren op de specifieke omstandigheden van het betreffende gebied.

Een tweede strategie was het internationaliseren van de Algerijnse kwestie in samenwerking met het FLN. Azië en Afrika, de continenten die veel te verduren hadden gehad onder koloniale overheersing, bundelden de krachten om de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties te overtuigen een verenigd standpunt tegen kolonisatie in te nemen. Als ‘wapens’ werden diplomatieke hulpmiddelen ingezet; mensenrechtenrapporten, persconferenties en jongerencongressen. Meer aandacht ging uit naar het beïnvloeden van de mening van de wereldpolitiek, ondersteund met internationale wetgeving, dan naar de conventionele manier van oorlogvoeren.²⁸ De Verenigde Naties was groot voorstander van het principe van soevereiniteit en autonomie als basis van een stabiel en duurzaam internationaal veiligheidsbeleid.²⁹ Vanwege de sterke band tussen de Liga en de VN lag het voor de hand dat de internationalisering van de Algerijnse oorlog op dit toneel plaatsvond. Deze weg van diplomatie was gekozen om twee redenen. Ten eerste wilde de Arabische wereld aandacht vragen voor zijn strijd tegen het kolonialisme. Daarnaast hoopte de Liga op deze manier de internationale druk op Frankrijk op te voeren. Complicerende factor was echter wel het vetorecht van Frankrijk, waardoor het Arabisch-Aziatisch blok lange tijd niet slaagde in de opzet. Initiatieven tot debat over de Algerijnse kwestie werd vele malen door Frankrijk geblokkeerd.

²⁶ Ibidem, 44.

²⁷ Texte intégral des statuts du comité de libération du Maghreb arabe, zie appendix B.

²⁸ Connelly, *A Diplomatic Revolution*, 4.

²⁹ C. Pascual en H. Bemmer, ‘Sovereignty’s Evolution: The Role of Regions – Regional Convergence in a Transnational World’, in P. De Lombaerde e.a. (ed.), *The United Nations and the Regions: Third World Report on Regional Integration* (Dordrecht/Heidelberg/New York 2012) 17.

Resoluties met betrekking tot Algerije tijdens de inter-Arabische conferentie te Bagdad, begin februari 1960.

1. De delegaties van Arabische staten bij de VN zetten hun strijd voort ten behoeve van de uitvoering van de besluiten zoals genomen tijdens de meest recente bijeenkomst van de Algemene Vergadering met betrekking tot Algerije. Zij worden hierin gesteund door Afrikaans-Aziatische naties en bevriende landen.
2. De Arabische staten zijn overeengekomen in toenemende mate hulp te verschaffen, materieel en moreel, hiermee tegemoetkomend aan de besluiten van de Arabische Liga.
3. De Arabische staten zullen op korte termijn munitie en wapens leveren aan de Algerijnse regering.
4. De Arabische Staten staan vrijwilligers uit hun landen toe zich aan te sluiten bij het ALN. Zij mogen getraind worden op Arabisch grondgebied. Zij verlenen hen ook toegang en mogelijkheden tot transport, zo ook die van technici, en zij zullen alle noodzakelijke hulp bieden om de vrijwilligers in Algerije te laten arriveren.
5. De Arabische staten zullen hun inspanningen verdubbelen om bevriende landen hun invloed aan te laten wenden ten behoeve van de afwikkeling van het Algerijns probleem.
6. De Arabische staten bevestigen nogmaals hun erkenning van de eenheid en territoriale integriteit van Algerije.
7. De Arabische staten steunen de verklaring van 17 januari 1960 van de GPRA met betrekking tot de garanties die het Algerijnse volk moet hebben om vrijelijk te beslissen over zijn lot.
8. De Arabische staten bevestigen hierbij het opschorten van diplomatieke en economische betrekkingen met Frankrijk als dat land de oorlog tegen het Algerijnse volk doorzet.
9. De Arabische staten in gebieden waar de buitenlandse bases zijn gevestigd, moeten met alle middelen te voorkomen dat zij worden gebruikt voor militaire operaties in Algerije.
10. De Arabische staten hebben besloten om hun campagne te hervatten tegen staten en internationale organisaties die Frankrijk politiek, militair en economisch in de oorlog bijstaan in de oorlog in Algerije.
11. De Arabische Staten nodigen de Afrikaans-Aziatische landen om al deze beslissingen te ondersteunen, en in het bijzonder het achtste punt.

Figuur 4: Resoluties met betrekking tot Algerije tijdens de inter-Arabische Conferentie, februari 1960.

Pas in november 1956 werd de Algerijnse kwestie voor het eerst officieel op de agenda van de Algemene Vergadering geplaatst, terwijl de oorlog toen al twee jaar woedde. Als gevolg van de vele aandacht van de nieuwe Egyptische president Gamal Abdel Nasser, – die groot voorstander was van Algerijnse onafhankelijkheid – werd de Algerijnse kwestie opgepakt door de internationale gemeenschap. Hieraan voorafgaand had Saoedi-Arabië grote ongerustheid geuit over de ‘pogingen van Frankrijk de morele, religieuze en culturele waarden van de Algerijnen op gewelddadige wijze te smoren’³⁰.

Collectieve veiligheid in de Arabische wereld

In juni 1950 ondertekenden alle lidstaten van de Liga de *Treaty of Joint Defence and Economic Co-operation of the League of Arab States*, ter bevordering van samenwerking op het gebied van veiligheid en economie. In de strijd tegen Europese inmenging werd een intensievere samenwerking wat betreft veiligheid noodzakelijk geacht.³¹ Vandaar dat dit verdrag ook bekend staat als het Arabisch collectieve veiligheidspact. Dit nieuwe beleid van de Arabische Liga stond haaks op de afspraken die vijf jaar eerder werden gemaakt met de Verenigde Naties. De VN, toen nog een institutie in de kinderschoenen, ging akkoord met de oprichting van een regionale intergouvernementele organisatie onder haar vaandel, mits de Liga zich afzijdig zou houden van veiligheidskwesties buiten haar grondgebied. In het Handvest van de VN staat vermeld dat geen maatregelen ter handhaving van de externe veiligheid mogen worden getroffen door regionale organisaties zonder de instemming van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.³²

Om dit probleem te vermijden is een voorwaarde opgenomen waarin staat dat lidstaten bijdragen aan de realisatie van een gezamenlijke verdediging en de waarborging van veiligheid en vrede volgens de principes van zowel het Pact van de Arabische Liga als het Handvest van de Verenigde Naties.³³ Waar de Liga de eerste paar jaar een organisatie was zonder enige politieke daadkracht op het gebied van veiligheid, was een intensievere samenwerking op dit gebied het gevolg van politieke instabiliteit in en rondom de MENA. Voor de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog had dit geen grote gevolgen, al begon de Liga zich nadrukkelijker te manifesteren als beschermer van de vrede en veiligheid in Noord-Afrika en het Nabije Oosten.

Naast diplomatieke initiatieven werden ook een aantal praktische middelen ingezet om de moeizame strijd van het FLN een positieve impuls te geven. Radio-uitzendingen en het gebruik van propaganda waren voor de Liga een uitstekend instrument om aandacht te

³⁰ El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962', 647.

³¹ Toffolo, *The Arab League*, 17.

³² MacDonald, *The League of Arab States*, 13.

³³ *Ibidem*, 48.

genereren voor het lot van de bezette gebieden. Het doel hiervan was het Arabische volk te mobiliseren in de strijd tegen de Europese kolonisatoren. In het radioprogramma *La Voix des Arabes*, De stem van de Arabieren, werd door de Liga meermaals benadrukt dat alle lidstaten op basis van hun kunnen hun steentje bijdroegen aan de bevrijding van de Algerijnse bevolking.³⁴

Wij [Egyptische militairen] hebben de volgende wapenlevering voorbereid ter transport naar Algerije:

- 1000 machinepistolen en ammunitie besteld in Spanje;
- een kleine hoeveelheid wapens gekocht door internationale handelaren en betaald via publieke donaties, operatie uitgevoerd door een tussenpersoon van de vertegenwoordiger van het ALN;
- 350 kleine Beretta machinegeweren bestemd voor de Marokkaanse grenzen;
- 1500 verschillende wapens behorend tot de Arabische Liga en voorheen opgeslagen in militaire depots in Syrië, zijn vervoerd om te worden gecontroleerd.

*Een eerste hoeveelheid van deze wapens is al verscheept naar de strijders.*³⁵

Op vele vlakken probeerde de Liga druk uit te oefenen om een onafhankelijk Algerije te bewerkstelligen. Veel lidstaten waren ieder op hun manier betrokken bij de internationalisering van het conflict. Gedreven door het idee van soevereiniteit en Arabische eenheid hoopte de Liga een doorslaggevende rol te spelen. Toch ging het proces niet zo snel en voorspoedig als verwacht. Al snel maakte het enthousiasme over een glorieuze toekomst voor de Arabische wereld dan ook plaats voor ontgoocheling. Een oplossing voor de Algerijnse kwestie bleek ver weg, terwijl de strijd tussen het FLN en Frankrijk onverminderd door woedde. Een interne disbalans van machtsverhoudingen en de invloed van externe politieke gebeurtenissen bleken verlamdend te werken op de besluitvaardigheid en daadkracht van de regionale organisatie.

Samengevat bestond de strategie van de Arabische Liga ter ondersteuning van de Algerijnse onafhankelijkheidstrijd uit drie componenten;

1. Comités oprichten die zich permanent met de ondersteuning van het FLN en ALN bezighielden.
2. Internationaliseren van de kwestie via de Verenigde Naties.
3. Het stimuleren van praktische ondersteuning in de vorm van logistiek, training en wapens.

³⁴ El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962', 648.

³⁵ M. Fathi Al Dib, *Abdel Nasser et la Révolution algérienne*, (Parijs 1985) 71.

Regionale invloeden

Figuur 4 op bladzijde 26 geeft een overzicht van alle strategieën die de Arabische Liga geïmplementeerd heeft. Alle diplomatieke en praktische vormen van hulp zijn opgenomen in deze resolutie van de Arabische Liga. Hieruit wordt duidelijk dat de Liga een veelomvattende campagne voerde, met allerlei initiatieven om de lidstaten en niet-Arabische naties te mobiliseren in de strijd. Deze campagne is vormgegeven door het regionale en internationale momentum. Het leidende gedachtegoed in de Arabische regio was op dat moment het panarabisme, vandaar dat de invloed van deze visie op het beleid van de Liga in het vervolg van dit hoofdstuk onderzocht zal worden.

Vervolgens zal dieper ingegaan worden op de betrokkenheid van individuele lidstaten. Het is alleen mogelijk het beleid van de Liga te interpreteren aan de hand van de belangen van deze leden omdat zij in feite het beleid maken.³⁶ Egypte, en vervolgens Tunesië en Marokko zijn belangrijk geweest voor de aandacht voor en het verloop van het conflict. Egypte was op dat moment het meest invloedrijke land van de MENA. Zijn leider stond bekend om zijn enthousiasme over het panarabisme en hierop aansluitend de onafhankelijkheid van Algerije. Om de belangen van de Liga met betrekking tot de Algerijnse Oorlog te onderzoeken, is het noodzakelijk Egypte – de dominante factor zijnde – en diens betrokkenheid bij het conflict te onderzoeken. Daarnaast hebben Marokko en Tunesië als buurlanden de oorlog van dichtbij ervaren. Het is interessant om hun rol in het conflict verder uit te diepen. Ten slotte wordt het Algerijnse conflict in de internationale context van de Koude Oorlog geplaatst en onderzocht of deze situatie van invloed is geweest.

Panarabisme

Door de oprichting van de Liga van de Arabische Staten waren hoge verwachtingen geschapen met betrekking tot Arabische vereniging. Samensmelting van de verschillende Arabische gebieden, soeverein of nog niet, was het grote thema tijdens de voorbereidende conferenties. De toekomstige Arabische bond moest zien te slagen in de taak een omvangrijk gebied, voornamelijk verbonden door cultuur en taal, bijeen te brengen.

Deze ideologie, het panarabisme of Arabisch nationalisme, vindt haar oorsprong tegen het einde van het Ottomaanse rijk (±1299-1922) onder tegenstanders van de overheersing in het huidige Syrië en Egypte. Het vergaarde als politiek denkbeeld echter pas in de twintigste

³⁶ El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962', 644-5.

eeuw een grote aanhang.³⁷ Het werd een instrument ter mobilisatie van de bevolking tegen overheersing. Zowel tegen de Ottomaanse als later tegen de Europese bezetter.

Voor de bevolking van de MENA was het panarabisme een welkome ondersteuning in de strijd tegen het kolonialisme. Het gaf uiting aan de heersende sentimenten onder de mensen. Het idee dat alle volkeren een gezamenlijke Arabische cultuur hadden en dat deze het beste tot haar recht kwam binnen één groot Arabisch rijk. Het panarabisme lag ten grondslag aan de oprichting van de Arabische Liga, maar het idee van Arabische samensmelting werd niet in de statuten opgenomen. Een verenigd rijk met alle Arabische volkeren en naties van de MENA bleek een stap te ver. De reden hiervoor moet gezocht worden bij het beleid van een aantal Arabische politieke leiders. Voorafgaand aan de oprichting bleken veel leiders, ondanks dat het panarabisme hen samen had gebracht, meer waarde te hechten aan hun eigen nationale belangen.

Egypte

De grote aanjager van het panarabisme in Egypte was Gamal Abdel Nasser. De tweede president van de republiek Egypte (1956-1970) was een groot voorstander van progressieve Arabische coöperatie. Het panarabisme was niet nieuw, maar werd door Nasser omarmd en ingezet voor politieke doeleinden om zo het prestige van Egypte te vergroten.

Imperialisten waren de grote vijanden van Egypte en van de Arabische staat, zo verklaarde Nasser aan het begin van de jaren 50. Tijdens zijn ambtstermijn werden alle middelen ingezet om de imperialisten – Frankrijk en Groot-Brittannië – te verjagen. Geweld werd hierbij niet geschuwd, zoals gebleken is tijdens de Suezcrisis (1956). De Egyptische president verklaarde herhaaldelijk te allen tijde het belang van de Arabische wereld in acht te nemen. Vanwege zijn charisma en persoonlijkheid waren andere Arabische leiders zeer gevoelig voor de woorden van Nasser. Het grootste belang dat de president nastreefde was echter dat van Egypte, waardoor de andere leiders vaak ingezet werden ter uitvoering van Nassers grote plannen voor het land. Het Egypte van Gamal Abdel Nasser moest het meest vooraanstaande en dominante land van de Arabische wereld worden.³⁸

Ook binnen de intergouvernementele organisatie liet Egypte zijn dominantie gelden. Redenen hiervoor waren de politieke dominantie van Egypte in de regio, substantiële financiële bijdrage, het grote percentage Egyptische werknemers en geografische ligging. Het hoofdkwartier is gevestigd in Cairo en maar liefst zes van de zeven secretarissen-generaal van de Liga zijn van Egyptische afkomst. Op verschillende manieren liet de

³⁷ E. Chalala, 'Arab Nationalism: A Bibliographic Essay', in: T. Farah (ed.), *Pan-Arabism and Arab Nationalism: The Continuing Debate* (Boulder 1987) 22-23.

³⁸ T. Hasou, *The Struggle for the Arab World. Egypt's Nasser and the Arab League* (Londen/Boston/Sydney 1985) ii.

Egyptische president zijn invloed gelden op de organisatie. De Liga werd ingezet om conflicten in het voordeel van Egypte te beslechten en Nasser wendde zijn invloed aan om beleid en wetgeving in het voordeel van Egypte uit te laten vallen.

Vanaf het begin van de gewapende strijd in 1954 was Egypte een grote steun voor het FLN. Guerrillastrijders werden in Egypte getraind en voorbereid op oorlogshandelingen tegen de Franse strijdkrachten. Volgens Nasser was het de Egyptische verantwoordelijkheid om de Arabische broeders overal te ondersteunen.³⁹ Het conflict was geen zaak tussen de Algerijnen en Frankrijk, maar betrof de hele Arabische en islamitische wereld.⁴⁰

Egypte heeft het FLN gedurende de hele oorlog bijgestaan, maar de intensiteit waarmee dit gebeurde varieerde enorm. Simpel gezegd kwam het erop neer dat wanneer zich belangrijkere politieke kwesties voordeden, Nassers aandacht voor de strijd snel afnam. Egypte had zelf ook politieke zaken af te handelen met de voormalig kolonisator Groot-Brittannië, wat hoge prioriteit had voor Nasser. Dit probleem gold voor meer Arabische landen. Ze waren absoluut begaan met het lot van de Algerijnse bevolking en zagen de Europese kolonisten het liefst zo snel mogelijk verdwijnen, maar vaak eisten andere acute politieke kwesties de aandacht op.

Marokko en Tunesië

De twee jongste leden van de Liga waren om geografische redenen het sterkst betrokken van alle lidstaten. Marokko en Tunesië, allebei voormalig Frans protectoraat en op vreedzame wijze onafhankelijk geworden in 1956, werden in 1958 pas lid van de Arabische Liga. De Onafhankelijkheidsoorlog was toen al vier jaar onderweg, maar de landen hebben zich vanaf het begin gecommitteerd aan de strijd van het FLN. Vanaf 1956 hebben zij het FLN ondersteund in de internationale campagne door op diplomatieke wijze aandacht te vragen voor het conflict. Een continue stroom van nota's werd verstuurd naar alle landen en organisaties die van invloed konden zijn. Het grote doel was Frankrijk als Europese mogendheid te ontmaskeren en sympathie te genereren voor het lot van de Algerijnse bevolking. Net als de door de Liga geïnitieerde hulp, steunden Marokko en Tunesië de FLN-strijders met praktische zaken. De hulp was gevarieerd en soms kleinschalig, maar essentieel voor de Algerijnse opstandelingen. Vluchtelingen werden opgevangen in kampen, wapens en munitie werden geleverd en rekruteringskampen met trainingsfaciliteiten werden opgezet. Algerijnse guerrillastrijders werden getraind in het uitvoeren van raids in Algerije en later ook in Frankrijk zelf.

³⁹ Hasou, *The Struggle for the Arab World*, 51.

⁴⁰ El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962', 648.

De hulp van voormalige Franse gebieden aan Algerije werd hen uiteraard niet in dank afgenomen. Het conflict verplaatste zich hierdoor met enige regelmaat naar het territorium van de buurlanden. Tunesië in het bijzonder heeft de consequenties ondervonden. De financiële steun aan het land werd stopgezet en Frankrijk heeft meermaals bombardementen uitgevoerd boven Tunis en de grensstreken. Dit sterkte de Tunesiërs juist in hun inzet voor de Algerijnse zaak.⁴¹

Marokko en Tunesië waren een belangrijke steun voor de Algerijnen in de gewapende en diplomatieke strijd, maar stuurden ook aan op vredesoverleg tussen de betrokken partijen. De eerste vredesconferenties vonden plaats in Tunis tussen 18 en 20 juni 1958. Op de agenda stond de terugtrekking van de Franse strijdkrachten en het voorkomen van een destructieve oorlog. Ook stonden de landen aan de wieg van *le Gouvernement provisoire de la République algérienne* (GPRA), de officieuze vertegenwoordiging van het FLN. De conferentie werd echter door het FLN afgebroken, zoals wel vaker gebeurde. Het FLN bleek ondanks de Arabische verbondenheid geen betrouwbare partner. Het leidde steeds tot verslechtering van de verhoudingen met Marokko en Tunesië maar ook met de Liga. Uiteindelijk werd in 1958 de GPRA door de Arabische wereld erkend als legitieme vertegenwoordiging van de onafhankelijke Algerijnse staat. Onder leiding van Ferhat Abbas hoopte het *Front* erkenning te krijgen als legitieme bestuurder. Algerije was al informeel betrokken bij de intergouvernementele organisatie, maar de samenwerking tussen de GPRA en de Liga werd vanaf dat moment geïntensiveerd. Door de participatie van een Algerijnse delegatie in de Liga werd ook de relatie met Marokko en Tunesië hersteld. Ondanks de zware omstandigheden en de instabiele relatie met het FLN zijn de buurlanden de strijd altijd blijven steunen. In 1961 werden voor de laatste keer wapens en hulpgoederen geleverd aan het ALN en het FLN vanuit de grensstreken met Marokko en Tunesië.

Samengevat, kwamen de belangrijkste regionale invloeden op de beleidsvorming van de Arabische Liga vanuit het pan-Arabische gedachtegoed, Egypte onder leiding van president Nasser en buurlanden Marokko en Tunesië. De betrokkenheid was niet onvoorwaardelijk en heeft moeilijke tijden doorstaan, maar alle drie de lidstaten hebben wel hun stempel op het conflict gedrukt.

Internationale invloeden

De internationalisering van de Algerijnse kwestie speelde in een lastig tijdperk. Alle goede intenties van na de Tweede Wereldoorlog ten spijt, de kloof tussen landen, tussen het Westen en het Oosten in het bijzonder, was groter dan ooit. Terwijl nationalistische onafhankelijkheidsbewegingen steun zochten van een internationaal front tegen Frankrijk

⁴¹ Ibidem, 648-49.

voltrok zich in de wereld een proces van polarisatie en escalerende politieke betrekkingen. Ondanks dat het FLN geen onderscheid maakte tussen landen en organisaties van de Westerse en Oosterse blokken, waren ook in de MENA de gevolgen van de Koude Oorlog merkbaar. Onderdeel van de strategie van beide partijen was het uitbreiden van de invloedssfeer waar dan ook ter wereld. Jonge naties in Afrika en Azië waren onervaren en betrouwbaar, zo werd gehoopt.

Waarom waren deze gebieden interessant voor de twee nieuwe grootmachten? Matthew Connelly onderscheidt drie redenen waarom Noord-Afrika strategisch gezien interessant was voor de Verenigde Staten; de relatie met Frankrijk – toch beschouwd als een sterk Europees land – , de aanwezigheid van grondstoffen, en de gunstige geografische ligging ten opzichte van Europa en het communistisch blok.⁴² Deze drie punten benadrukken het lastige parket waarin de VS verkeerden. Als voormalig kolonie was het voorstander van soevereiniteit en autonomie. Steun aan de Arabische Liga en het FLN zou mogelijk toegang geven tot de oliebronnen, maar dan zouden de betrekkingen met Frankrijk verslechteren. Vasthouden aan het bondgenootschap met Frankrijk, zou juist weer de banden met de Arabische landen ondermijnen. De VS hadden enkele militaire bases in de MENA, die dan in gevaar konden komen.⁴³

De Sovjet-Unie had daarentegen geen directe belangen in Noord-Afrika. Toch was de natie geïnteresseerd in de politieke situatie ter plaatse. De USSR was er bij gebaat dat het gebied niet onder kapitalistische invloed zou komen en steun aan de nationalistische en antikolonialistische bewegingen, die lijnrecht tegenover de Westerse landen stonden, moest dit voorkomen. In september 1960 nam de USSR het initiatief kolonialisme opnieuw op de agenda van de Verenigde Naties te zetten. Ze eisten onmiddellijke onafhankelijkheid van alle kolonies. Het initiatief werd op de agenda van de volgende Vergadering geplaatst, maar niet voordat er nog flink aan gesleuteld was. De specifieke vermelding van de Algerijnse kwestie sneuvelde. De Arabische Liga had als beleid opgesteld dat het niet met Westerse landen zou samenwerken zolang de onafhankelijkheid van Algerije niet concreet zou worden. Ondanks de toenemende druk op de MENA van buitenaf en complexe betrekkingen tussen de Arabische staten onderling, nam de Liga een neutrale doch kritische houding aan. Lidstaten werden dringend geadviseerd wantrouwig te zijn over bondgenootschappen met het Westen, aangezien dit gevolgen kon hebben voor de soevereiniteit en onafhankelijkheid van de individuele Arabische landen en het de politieke campagne tegen Frankrijk kon ondermijnen. Flinkte tegenvaller was dan ook het in 1955 ondertekende Pact van Bagdad, een anticommunistisch verdragsovereenkomst tussen Irak, Turkije, Iran, Pakistan en het

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem, 42.

Verenigd Koninkrijk. In de volgende periode werden er verschillende veiligheidsorganisaties opgericht steeds in andere samenstellingen.⁴⁴

XII. RESOLUTIONS ADOPTED ON THE REPORTS OF THE FIRST COMMITTEE
1184. The question of Algeria
The General Assembly,

Having discussed the question of Algeria,

Recalling its resolution 1012 (XI) of 15 February 1957,

1. Expresses again its concern over the situation in Algeria;
2. *Takes note* of the offer of good offices made by His Majesty the King of Morocco and His Excellency the President of the Republic of Tunisia;
3. *Expresses the wish* that, in a spirit of effective co-operation, *pourparlers* will be entered into, and other appropriate means utilized, with a view to a solution, in conformity with the purposes and principles of the Charter of the United Nations.

726th plenary meeting,
10 December 1957.

Figuur 5: VN Resolutie met betrekking tot de Algerijnse kwestie, 15 februari 1957.

De Koude Oorlog bracht vooral instabiliteit naar de Arabische regio. Oude en nieuwe landen wilden zich zowel profileren als sterke naties als wapenen tegen een eventuele uitbarsting van geweld tussen Oost en West. Onderdeel van de tactiek van het FLN was echter het behouden van de neutraliteit in de polariserende wereld. Als er geen kant werd gekozen, zou het FLN in theorie de steun van ieder blok kunnen vergaren, zo was het idee. De Arabische Liga volgde dit beleid door betrokken te raken bij de Organisatie van Niet-Gebonden Landen, een bondgenootschap dat zich bewust buiten het conflict tussen West en Oost hield. De lidstaten bestonden voornamelijk uit jonge naties, die huiverig waren voor nieuwe invloeden van buitenaf. Er was angst voor nieuwe vormen van kolonialisme. Op de Bandungconferentie, de bijeenkomst ter oprichting van de Organisatie, was de Algerijnse kwestie een belangrijk agendapunt wat een stroom van steunbetuigingen voor het FLN opleverde.⁴⁵

Samengevat, heeft de Arabische Liga tegen de achtergrond van een complexe situatie in de wereldpolitiek een aantal strategieën geïmplementeerd om de opgestelde doelen te behalen. De organisatie moest haar aandacht tussen veel verschillende situaties verdelen. Tegen de achtergrond van de Koude Oorlog, waarin de Liga een baken moest zijn in de wapening tegen niet-Arabische invloeden, had de organisatie ook te maken met de slepende oorlog in

⁴⁴ Hasou, *The Struggle for the Arab World*, 69-72.

⁴⁵ 50eme anniversaire d'indépendance, 'Conférence de Bandung : premier succès diplomatique du FLN sur la France (versie 1955) <http://www.djazair50.dz/?Conference-de-Bandung-premier> (28 augustus 2014).

Algerije en onderlinge verdeeldheid over de totstandkoming en invulling van een collectief veiligheidsbeleid. We hebben gezien door welke invloeden het beleid van de Arabische Liga werd vormgegeven. In het volgende hoofdstuk zullen de resultaten van het beleid aan bod komen.

De Arabische wereld overwint

Gezien dit alles [de oorlog], heb ik, in de naam van Frankrijk, de volgende beslissing genomen: de Algerijnen zullen de vrije keuze over hun bestemming krijgen. Op welke wijze dan ook – via een staakt-het-vuren of een totale nederlaag van de rebellen -, wij zullen een einde maken aan de gevechten, zodat, vervolgens, na een langdurige periode van verzoening, de bevolking zich bewust wordt van de problematiek en anderzijds, via ons, de noodzakelijke vooruitgang kan boeken op economisch, sociaal en educatief gebied, et cetera, zodat ze de Algerijnen worden die ze zeggen te willen zijn. Mocht hun antwoord niet echt het hunne zijn, dan komt er zeker een tijd van militaire overwinning, maar niets is nog beslist. In tegendeel, alles zal zijn, en ik geloof hierin, in het voordeel van Frankrijk als de Algerijnse bevolking bekend zal raken met haar vrije wil, waardigheid en veiligheid. Kortom, zelfbeschikking is het enige beleid dat waardig is voor Frankrijk. Het is de enige mogelijke uitkomst. Dit is wat is opgesteld door de President van de Republiek, bepaald door de regering, goedgekeurd door het parlement en aangenomen door de Franse natie.

- Transcript van een televisietoespraak van de Franse president Charles de Gaulle, 29 januari 1960.⁴⁶

Aan het begin van de jaren zestig ging de Algerijnse Onafhankelijkheidsoorlog een cruciale fase in. Vanwege de uitzichtloosheid van het conflict, de toenemende internationale veroordeling van het Franse beleid en de toename van gewelddadigheden op het grondgebied van de metropool was de Vierde Republiek in Frankrijk gevallen, met de terugkeer van de gelauwerde generaal Charles de Gaulle tot gevolg. In de nieuwe situatie ontstond ruimte voor vredesoverleg. Onder leiding van president de Gaulle, die zich eerder een groot voorstander van een *Algérie française* had getoond, werd de eerste handreiking gedaan in de richting van de GPRA. De Algerijnse bevolking mocht zelf bepalen hoe de toekomst er uit zou zien, Frankrijk zou zich hierin schikken – ongeacht de uitslag. Begin 1961 werd tijdens een referendum de vraag aan de Franse bevolking voorgelegd, of zij akkoord zou gaan met het voorstel tot zelfbestuur van de Algerijnen. Een meerderheid van 75% antwoordde met *oui* op deze vraag. Een jaar later was het de beurt aan de Algerijnen zelf.

⁴⁶ Le Monde Archives, 'Je dois être obéi de tous les soldats français' (versie 1 februari 1960) http://abonnes.lemonde.fr/accres-restreint/archives/article/1960/02/01/6b656b9d6a6b69c5946a6868649f71_2097761_1819218.html (29 juli 2014).

Tijdens een ander referendum op 1 juli, moest met een *oui* of *non* geantwoord worden op de vraag of Algerije een onafhankelijke staat moest worden. Een indrukwekkende 99,72% van de bevolking ondersteunde de wens van de Algerijnen.⁴⁷ Twee dagen later restte de Gaulle niet anders dan Algerije onafhankelijk te verklaren. De GPRA, nu de officiële vertegenwoordiging van de nieuwe staat, koos ervoor 5 juli uit te roepen tot Dag van de Onafhankelijkheid, ter herinnering aan de Franse invasie exact 132 jaar eerder. De uitkomst van het conflict in het voordeel van de Algerijnse bevolking was opvallend. Het was voor het eerst dat een deel van de bevolking zonder directe middelen om een grondgebied te controleren zich afscheidde en daar ook daadwerkelijk succesvol in was. Kortom, een groepering met een nauwelijks georganiseerde strijdkracht won de strijd tegen het professionele leger van een van de mondiale mogendheden.⁴⁸

Resultaat

Na acht jaar oorlog was het grote doel van onafhankelijkheid dan eindelijk bereikt. Voor de Arabische Liga betekende dit een eind aan zeventien jaar betrokkenheid bij de Algerijnse kwestie. Het was tijd om de balans op te maken en te reflecteren op de concrete resultaten van het beleid. Vaak wordt dan de vraag gesteld of een dergelijke regionale organisatie effectief is in haar beleidsvoering. Cris Toffolo (2008) stelt voor de vraag of een regionale organisatie succesvol is of niet, op een radicaal andere manier te benaderen. Een regionale organisatie wordt opgericht met concrete doelen. Aan de hand hiervan kan nagegaan worden of zij geslaagd is in diens opzet.⁴⁹ In dit hoofdstuk zal op deze manier naar de resultaten van de strategieën van de Liga worden gekeken. In hoofdstuk 2 is vastgesteld dat er de strategie van de Arabische Liga bestond uit drie concrete elementen; de oprichting van ondersteunende permanente comités, de internationalisering van het probleem via de Verenigde Naties en het stimuleren van praktische ondersteuning aan de onafhankelijkheidsstrijders. Hieronder wordt stapsgewijs onderzocht welke gevolgen deze strategie had op het verloop van de onafhankelijkheidsstrijd. Om dit onderzoek compleet te maken wordt wederom gekeken naar de regionale en internationale factoren zoals die in hoofdstuk 2 aan bod zijn gekomen, maar nu met de nadruk op het vervolgproces.

Structurele problemen

De eerste component, de oprichting van ondersteunende comités ter bevordering, was onderdeel van de diplomatieke strategie van de Liga. Al vanaf het begin deden er zich organisatorische problemen voor die van invloed waren op het werk van de comités. Het

⁴⁷ O. Siari Tengour, '1945-1962: vers l'indépendance', in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Parijs/Algiers 2012) 501.

⁴⁸ Connelly, *A Diplomatic War*, 5.

⁴⁹ Toffolo, *The Arab League*, 121.

voordeel van deze initiatieven van de Liga was dat de comités zich volledig konden concentreren op het behalen van de gestelde doelen van zelfbestuur. Het voordeel van deze permanente commissies was dat zij niet werden afgeleid door andere gebeurtenissen die de aandacht van de Liga vereisten. De Algerijnse kwestie was uiteraard niet het enige waar de Liga mee belast was, ondertussen speelden er genoeg andere conflicten tussen lidstaten en met derden waarin optreden van de organisatie noodzakelijk was. Zodra een acute situatie zich voordeed, raakte de Algerijnse kwestie op de achtergrond in de Raad. Een voorbeeld van een dergelijke dringende omstandigheid deed zich voor in 1948. Oorlog brak uit tussen Arabische en joodse bewoners van het Palestijns gebied. Waar de eerste jaren na de oprichting van de Liga de meeste aandacht uitging naar de dekolonisatie van Algerije, bleek dit de doodsteek te zijn voor de eerste initiatieven van de Liga. Na 1948 was er enkele jaren simpelweg aanzienlijk minder aandacht voor deze zaak. Dat bereikte ook de Franse regering aan het Quai d'Orsay te Parijs. Een nota in januari 1949 bevestigde: Frankrijk hoeft zich niet langer zorgen te maken over 'buitenlandse' inmenging in Noord-Afrika.⁵⁰

Het tweede structurele probleem had te maken met een fundamenteel probleem waar de comités in de praktische uitwerking van het beleid mee in aanraking kwamen. De Liga kwam zoals gezegd voort uit de wens de eenheid van Arabische volkeren te vergroten, ook al sneuvelde dit initiatief grotendeels voorafgaand aan de oprichting. Opvallend is dat in de tekst van het definitieve Pact van de Liga van Arabische Staten (zie appendix A) nadrukkelijk aandacht is voor de onafhankelijkheid en soevereiniteit van alle lidstaten. Enerzijds komt dit tot uiting in de opgestelde doelen voor Algerije, anderzijds staat het lijnrecht tegenover het pan-Arabische gedachtegoed.⁵¹ De commissies moesten dus met twee belangrijke maar botsende principes rekening houden bij de uitvoering van hun taken, wat niet bevorderlijk zal zijn geweest op het welslagen. Dit intrinsieke, fundamentele probleem had ook zijn uitwerking op de internationale campagne. De Algerijnse kwestie bracht vraagstukken met zich mee over het concept soevereiniteit. Hoe kon een organisatie die zegt soevereiniteit en autonomie te respecteren, zich op dusdanige manier bemoeien met een 'interne aangelegenheid' van Frankrijk? A

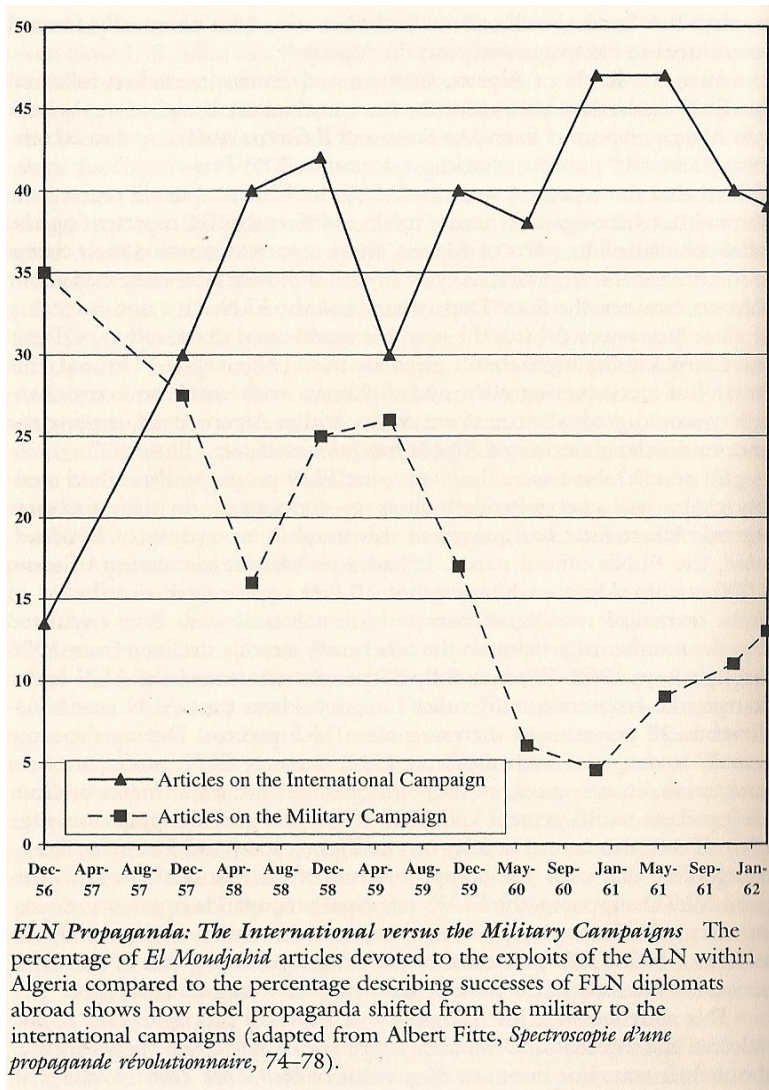
Een derde structurele factor die van invloed is geweest op de beleidsvorming was het systeem van unanimiteit in de Raad van de Liga. Een resolutie vereiste unanimiteit (dit is inmiddels omgezet in een 2/3 principe) om aangenomen te worden. De historie van de Liga laat zien dat hierdoor schrikbarend weinig resoluties in uitvoering zijn gebracht.⁵² Daarnaast

⁵⁰ El-Mechat, 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962', 646.

⁵¹ Hinnebusch, 'Security conceptions and practices in the Middle East', 125.

⁵² M. Barnett en E. Solingen, 'Designed to Fail or Failure of Design: The Origin and Legacy of the Arab League', in: A. Acharya and A. Johnston (ed.), *Crafting Cooperation: regional international institutions in comparative perspective* (Cambridge/New York 2007) 213.

waren lidstaten niet verplicht om de resoluties in de praktijk te brengen. Het gevolg was dat het fundament van de Arabische Liga veel ruimte liet voor de eigen wil van de lidstaten. Pascual en Bemmer (2012) stellen dan ook dat in deze periode de lidstaten konden doen en laten wat ze wilden.⁵³ Het collectief veiligheidspact (zie hoofdstuk 2) is hier een voorbeeld van. De lidstaten werkten wel mee aan de oprichting er van, maar sloten naar eigen belang ook andere verdragen af met zowel Arabische als niet-Arabische landen, waardoor het initiatief van de Arabische Liga nooit echt volledig van de grond kwam.

Figuur 6: FLN Propaganda: De internationale versus de militaire campagne, gemeten in percentages in de (Algerijnse) krant *El Moudjahid*.

⁵³ Pascual en Bemmer, 'Sovereignty's Evolution: The Role of Regions', 23.

Internationale successen

De tweede component van het beleid van de Liga was het onder de aandacht brengen van de Algerijnse kwestie om zo de druk op Frankrijk op te voeren. Na enkele jaren van terughoudendheid, werd begin jaren zestig het lot van de Algerijnse bevolking plotseling een veelbesproken onderwerp in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De Liga en het FLN samen hadden op allerlei manieren gewerkt aan het internationaliseren van de kwestie en de opmars in de VN is hier het bewijs van. Paradoxaal was het Frankrijk zelf dat heeft bijgedragen aan de internationalisering van het conflict. Hoe harder Frankrijk probeerde het conflict te isoleren van de wereldpolitiek – door te claimen dat het een interne aangelegenheid was waar organisaties als de VN en de Liga niets over te zeggen hadden –, hoe vaker het onderwerp op de politieke agenda kwam.

Nadat Algerije enkele keren in voorbereidende resoluties (zie figuur 4) werd genoemd, was het met resolutie 1573 (XV) eind 1960 eindelijk zover (zie figuur 5). De Algemene Vergadering betreurde het mislukken van eerdere initiatieven en uitte haar diepe bezorgdheid over de omstandigheden in Algerije. Het conflict werd beschouwd als direct gevaar voor de internationale vrede en veiligheid. En bovenal, in overeenkomst met het Handvest, eiste de organisatie volledige soevereiniteit en integriteit van het Algerijnse territorium. De VN ging zelfs zo ver dat het zelf de verantwoordelijkheid nam om dit doel te realiseren.

Voor zowel het FLN als de Arabische Liga was dit een groot succes. De Liga was glansvol geslaagd in het uitvoeren van het eerste punt op de lijst met resoluties van de inter-Arabische Conferentie.⁵⁴ De erkenning van de kwestie betekende dat Frankrijk niet langer kon ontkennen dat de koloniale overheersing gelegitimeerd was. De claim dat het een interne aangelegenheid was, was niet langer houdbaar. De Algerijnse bevolking kreeg hierdoor de overwinning in het vizier.

Ondersteuning met praktische zaken

De derde en laatste element van het beleid was de praktische ondersteuning bestaande uit wapenleveringen, trainingen van de strijders en de leiders en logistieke hulp. De Arabische

⁵⁴ Punt 1: De delegaties van Arabische staten bij de VN zetten hun strijd voort ten behoeve van de uitvoering van de besluiten zoals genomen tijdens de meest recente bijeenkomst van de Algemene Vergadering met betrekking tot Algerije. Zij worden hierin gesteund door Afrikaans-Aziatische naties en bevriende landen. Resoluties met betrekking tot Algerije tijdens de inter-Arabische conferentie te Bagdad, begin februari 1960.

1573 (XV). Question of Algeria

The General Assembly,

Having discussed the question of Algeria,

Recalling its resolution 1012 (XI) of 15 February 1957 by which the General Assembly expressed the hope that a peaceful, democratic and just solution would be found through appropriate means, in conformity with the principles of the Charter of the United Nations,

*Recalling further its resolution 1184 (XII) of 10 December 1957 by which the General Assembly expressed the wish that *pourparlers* would be entered into, and other appropriate means utilized, with a view to a solution, in conformity with the purposes and principles of the Charter,*

*Noting with regret that the *pourparlers* contemplated in resolution 1184 (XII) did not materialize,*

Recalling Article 1, paragraph 2, of the Charter,

Deeply concerned with the continuance of hostilities in Algeria,

Considering that the present situation in Algeria also constitutes a threat to international peace and security,

Recalling its resolution 1495 (XV) of 17 October 1960 by which the General Assembly urges that immediate and constructive steps should be adopted in regard to the urgent problems concerning the peace of the world,

Taking note of the fact that the two parties concerned have accepted the right of self-determination as the basis for the solution of the Algerian problem,

Recognizing the passionate yearning for freedom of all dependent peoples and the decisive role of such peoples in the attainment of their independence,

Convinced that all peoples have an inalienable right to complete freedom, the exercise of their sovereignty and the integrity of their national territory,

1. *Recognizes the right of the Algerian people to self-determination and independence;*

2. *Recognizes the imperative need for adequate and effective guarantees to ensure the successful and just implementation of the right of self-determination on the basis of respect for the unity and territorial integrity of Algeria;*

3. *Recognizes further that the United Nations has a responsibility to contribute towards the successful and just implementation of this right.*

956th plenary meeting,

19 December 1960.

Figuur 7: VN Resolutie 1573 XV, december 1960

Liga had geen eigen krijgsmacht, dus was wat dit betreft meer afhankelijk van de betrokkenheid van individuele lidstaten. De taak van de Liga bestond dan ook meer uit het stimuleren van haar lidstaten mee te werken aan het beleid. We hebben al eerder gezien dat er met grote regelmaat wapenleveringen plaatsvonden en dat de Liga haar lidstaten motiveerde diens bevolking te mobiliseren in de strijd. De Liga was hierin het grote voorbeeld van Arabische verbroedering, wat een positieve uitwerking op de bevolking heeft gehad gezien de militaire en logistieke steun aan het FLN.

Betrokken burenen

De grote initiatiefnemers van de praktische ondersteuning waren Marokko en Tunesië. Beide landen waren als lidstaat onderdeel van de strategie, maar waren in tegenstelling tot de Liga in staat het in de praktijk te brengen. Een intergouvernementele organisatie heeft nou eenmaal te maken met de belangen van al haar lidstaten en wordt daardoor beperkt in haar bewegingsvrijheid. Een lidstaat kan ook op eigen initiatief actie ondernemen, wat zeker gold in het geval van Marokko en Tunesië. Het is lastig te onderscheiden in welke mate de Arabische Liga de activiteiten van de twee landen heeft bepaald, maar vanwege de grote overeenkomsten met het opgestelde beleid van de organisatie zal dit niet gering zijn geweest. Tunesië en Marokko voerden eigenlijk op grotere schaal uit wat de Liga in gedachte had. In combinatie met de steun van Egypte, was dit een lichtend voorbeeld van Arabisch broederschap, zo als president Nasser van Egypte het zo graag zag.

De wil van één of ieder wat wils?

Het idee van panarabisme had vooral aanhang onder de Arabische bevolking. De politieke leiders van de MENA hadden vaak andere prioriteiten. De waarborging van de soevereiniteit van ieder land individueel werd belangrijker geacht dan welk politiek plan voor Arabische eenheid dan ook. Dit weerhield politieke leiders er echter niet van zich met elkaars interne aangelegenheden te bemoeien, onder het motto van de verbondenheid van Arabische volkeren.⁵⁵

Oudere lidstaten, en Nassers Egypte in het bijzonder, zagen de Liga vooral als instrument in de uitvoering van hun eigen plannen. Ook de jonge naties waren huiverig. Er leefde angst onder de nieuwe lidstaten om de recentelijk verworven onafhankelijkheid (deels) over te dragen aan de regionale organisatie.⁵⁶ Dit had tot gevolg dat de Arabische Liga moeite had als vertegenwoordiger van alle Arabische landen op te treden. Niet alle landen respecteerden de legitimiteit van de intergouvernementele organisatie en weer anderen

⁵⁵ Pascual en Bemmer, 'Sovereignty's Evolution: The Role of Regions', 22.

⁵⁶ R. Hinnebusch, 'Security conceptions and practices in the Middle East', in: S. Aris en A. Wenger (ed.), *Regional Organisations and Security: Conceptions and Practices* (Hoboken 2013) 136.

zochten naar manieren om haar in te zetten om nationale doelen te behalen. Vooral Egypte, als gevolg van zijn dominante rol in het gebied, zag de Liga als instrument dat naar eigen belang kon ingezet worden. Het Amerikaanse tijdschrift Time constateerde in 1958 al dat een leider in de Arabische wereld moet bepalen of hij meegaat met Nassers concept van Arabische 'broederschap' of zich afzijdig houdt. Het is echter kiezen tussen twee kwaden aangezien broederschap in de ogen van Nasser een verbond is waar Egypte, oftewel Nasser zelf, de dienst uitmaakt.⁵⁷ Niet meedoen met de Liga betekent isolatie van de rest van de Arabische wereld.

Het panarabisme had dus enkele negatieve gevolgen voor de legitimiteit van de Liga. Zelf zette de organisatie het juist in als instrument om te bevolking te mobiliseren. Om nationalistische groeperingen binnen de MENA, en in Algerije in het bijzonder, te overtuigen van daadkracht en betrokkenheid van de kant van de Liga, waren de verklaringen doorspekt met pan-Arabische en antikoloniale sentimenten. Hierdoor werd de Liga beschouwd als een van de trouwste bondgenoot van het FLN, wat voor andere naties en organisaties een bevestiging was van de effectiviteit van haar beleid.

De Liga wist zich in toenemende mate beter te profileren als belangrijke actor in de eigen regio. De externe invloeden veroorzaakt door de Koude Oorlog werden buiten de deur gehouden als gevolg van stijgende stabiliteit in de MENA. Precies zoals in het Handvest van de Liga van Arabische Staten was opgenomen, zou de organisatie zich sterk maken als mediator in conflicten tussen lidstaten. Hoewel een collectieve veiligheidsstrategie een lastig onderwerp bleef, bleek de Liga succesvol in het oplossen van conflicten op vreedzame wijze. Als gevolg hiervan bleef de regio lang gedemilitariseerd ondanks de voortdurende dreiging van gewapend conflict met Israel (en later Iran). Wel bleef en blijft respect voor soevereiniteit een van de belangrijkste thema's van de Arabische Liga.⁵⁸

In dit hoofdstuk hebben we gezien wat de resultaten waren van het beleid van de Arabische Liga in de strijd tegen kolonialisme in Algerije. Van de drie componenten die aan het begin van het hoofdstuk zijn genoemd, is vervolgens meer inzicht gegeven in de betekenis hiervan voor het verloop van de Algerijnse kwestie. Ook de uitkomst van de invloeden van het panarabisme, individuele lidstaten en de internationale context zijn aan de orde gekomen. Met de introductie van het Algerijnse conflict en de Arabische Liga in het eerste hoofdstuk, de uitkomst van het onderzoek naar de strategieën in hoofdstuk twee, en de resultaten in dit hoofdstuk, zal in de conclusie een antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag.

⁵⁷ Time Magazine, 'Arab League: Defying Nasser' (versie 27 oktober 1958)
<http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,937614,00.html> (28 juli 2014).

⁵⁸ Hinnebusch, 'Security conceptions and practices in the Middle East', 136.

De Arabische Liga: grote beloften, kleine resultaten?

Cairo. 17 augustus. – Donderdag werd de Algerijnse vlag gehesen boven het gebouw van de Arabische Liga in Cairo, de toelating markerend van de jonge natie tot de organisatie.

Het was de Tewfik El Madani, de vertegenwoordiger van de GPRA, die de Algerijnse kleuren omhoog hees, na het geven van een korte toespraak waarin hij beloofde dat zijn land alle overeenkomsten tussen lidstaten zal respecteren, het collectieve veiligheidspact daarbij inbegrepen.

De huidige president van de Raad van de Liga, Habib Nour, vertegenwoordiger van Tunesië, loofde van zijn kant de 'heldhaftige strijd van het Algerijnse volk', waaraan hij toevoegde dat ook andere Arabische landen die momenteel onder het juk van imperialisten leven, binnenkort toe zullen treden tot de 'grote Arabische familie'.⁵⁹

In de internationale politiek van vlak na de Tweede Wereldoorlog heerste de gedachte dat internationale en regionale organisaties in de nabije toekomst een belangrijke bijdrage konden leveren aan de waarborging van vrede en veiligheid in de wereld. Bilaterale vormen van diplomatie maakten plaats voor internationale en regionale collectieve allianties. In lijn met dit idee werd in 1945 de Arabische Liga opgericht, met het doel de coöperatie tussen Arabische landen te verbeteren. Een van de eerste kwesties waar de nieuwe intergouvernementele organisatie tegen aan liep was de koloniale overheersing in de MENA. In het bijzonder de Franse bezetting van het huidige Algerije. De onafhankelijkheid van Algerije bewerkstelligen was een kwestie waar de Liga zich jarenlang voor heeft ingezet.

In deze bachelorthesis is onderzocht wat de rol van de Arabische Liga was in de Algerijnse onafhankelijkheid. In ieder hoofdstuk is vervolgens een afzonderlijke deelvraag onderzocht om zo de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. In het eerste hoofdstuk is antwoord gegeven op de vraag hoe de Arabische Liga betrokken is geraakt bij de onafhankelijkheidsstrijd van de Algerijnse bevolking. Na kennisgemaakt te hebben met het ontstaan van de Arabische Liga en in de historische aanloop naar de onafhankelijkheid, zijn deze twee onderwerpen bijeengebracht. De belangrijkste schakel tussen de Liga en de Algerijnse strijd komt voort uit de pan-Arabische gevoelens die op dat moment leefden onder

⁵⁹ Le Monde Archives, 'L'admission de l'Algérie dans la Ligue arabe (versie 18 augustus 1962) http://abonnes.lemonde.fr/archives/article/1962/08/18/l-admission-de-l-algerie-dans-la-ligue-arabe_2354763_1819218.html?xtmc=algerie_ligue_arabe&xtr=1073 (30 augustus 2014).

de bevolking van de Arabische wereld. Het idee dat alle volkeren van de MENA verbonden zijn op basis van culturele redenen en dat dit tot uiting moest komen in een politiek verbond, stond haaks op de werkelijke situatie in het gebied. In het Pact van de Arabische Liga stond expliciet vermeld dat koloniale overheersing niet getolereerd werd en dat het een belangrijk doel was van de organisatie om hier een eind aan te maken, wat de sterke betrokkenheid met de Algerijnse kwestie verklaarde.

In het tweede hoofdstuk is gekeken naar de strategieën die de Arabische Liga inzette om het doel van Algerijnse onafhankelijkheid te bepalen. Hieruit is gebleken dat de strategie van de Arabische Liga was opgebouwd uit drie componenten;

1. Comités oprichten die zich permanent met de ondersteuning van het FLN en ALN bezighielden.
2. Internationaliseren van de kwestie via de Verenigde Naties.
3. Het stimuleren van praktische ondersteuning in de vorm van logistiek, training en wapens.

Het tweede element van dit deelonderwerp was een onderzoek naar de regionale en internationale factoren die van invloed zijn geweest op de vormgeving van bovenstaand beleid. De belangrijkste regionale invloeden kwamen vanuit het panarabisme en individuele lidstaten als Egypte, Marokko en Tunesië terwijl de Koude Oorlog vanuit de internationale context effect heeft gehad op de beleidsvorming van de Liga.

In het laatste hoofdstuk is dieper ingegaan op de concrete effecten van het beleid van de Arabische Liga ten aanzien van de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijd. Van de drie componenten uit hoofdstuk twee is gebleken dat zij allen succesvol in de praktijk zijn gebracht. De eerste twee werden gerealiseerd doordat de Arabische Liga als regionale vertegenwoordiger bij machte was op diplomatieke wijze ondersteuning te geven aan de strijd. Voor de uitvoering van het derde punt, schakelde de Liga de hulp in van individuele lidstaten, waarvan Marokko, Tunesië en Egypte de hoofdrol opeisten.

Daarnaast zijn ook de uitkomsten van de invloeden van het panarabisme, individuele lidstaten en de internationale context aan de orde gekomen. Hieruit kwam naar voren dat de structurele basis van de organisatie wel voor problemen zorgde bij de uitvoering van het opgestelde beleid. De manier waarop lidstaten de Liga inzette om de eigen belangen veilig te stellen, de permanente strijd tussen de principes van Arabische samenwerking en soevereiniteit, en de organisatorische gebreken; allen hebben weinig bijgedragen aan het doel van de Liga om een daadkrachtige vertegenwoordiger van de Arabische wereld te worden.

Op basis van bovenstaande resultaten kan worden vastgesteld dat de Arabische Liga al vanaf haar oprichting een constante betrokkenheid bij de Algerijnse onafhankelijkheidsstrijd heeft getoond. Op zowel regionaal als internationaal niveau speelde zij een rol in de realisatie van een soeverein Algerije. Aan initiatieven om dit doel te bewerkstelligen geen gebrek. Een daadkrachtige aanpak ontbrak echter, om bovengenoemde redenen. Met name de constatering dat lidstaten de Liga naar eigen gelang gebruikten voor nationale doeleinden, is tekenend voor de problemen waar een intergouvernementele organisatie mee te maken krijgt. Hoewel gelijkwaardigheid tussen lidstaten een belangrijk onderdeel van de oprichting was, kunnen we concluderen dat dit een illusie is. Het is onvermijdelijk dat bepaalde landen meer invloed hebben op de beleidsvorming dan anderen. In iedere regio zijn bepaalde landen dominant aanwezig dan andere en in de Arabische wereld was dat Egypte. Binnen de Arabische Liga was het gevolg hiervan dat de Liga zich regelmatig aanpaste aan de doelen en belangen van president Nasser, wat leidde tot een verminderde aandacht voor de Algerijnse kwestie. Daarnaast werd de positie van de Liga als vertegenwoordiger van alle Arabische naties hierdoor ernstig ondermijnd door deze interne disbalans in machtsverhoudingen.

Op basis van bovenstaande argumenten is het niet vreemd dat de eerdere aangehaalde historica El-Mechat de Liga beschuldigde van 'zigzag gedrag'. Barnett en Solingen (2007) doen hier nog een schepje boven op door te stellen dat vanwege prioriteit van nationale belangen de Liga misschien wel opgericht was om te falen. De superioriteit van nationale belangen zal altijd een tweestrijd met zich meebrengen binnen de organisatie, maar op basis van alleen dit argument is het nog te vroeg om conclusies over de effectiviteit van de Liga in zijn geheel te trekken.

Binnen de regio was de Liga misschien niet de organisatie die de Arabische bevolking gehoopt had. Op internationaal niveau was zij echter behoorlijk succesvol in haar bijdrage aan de internationalisering van het conflict. Met de aanneming van resolutie 1573 (XV) door de Algemene Vergadering van de VN, behaalde de internationale strategie van de Liga het beoogde doel. Als we daarnaast kijken naar de elf punten zoals deze zijn opgesteld tijdens de Inter-Arabische Conferentie in 1960, kunnen we vaststellen dat alle punten geslaagd in de praktijk zijn gebracht. Hieruit valt te concluderen dat de Liga weldegelijk een intergouvernementele organisatie was met daadkracht en positieve resultaten.

De uiteindelijke conclusie ten aanzien van de rol van de Arabische Liga in de Algerijnse onafhankelijkheid is dan ook dat de Arabische steun aan Algerije van grote waarde is geweest. Als intergouvernementele organisatie had de Liga echter wel te maken met belemmerende structurele problemen. De ondersteuning was daardoor niet volledig of

onvoorwaardelijk, daarvoor speelden er te veel nationale en internationale belangen. Dit was echter allemaal verleden tijd toen op 17 augustus 1962 het grootste doel behaald werd; de toetreding van de onafhankelijke staat Algerije tot de Arabische Liga.

Ten slotte is het zinvol om te kijken naar de bijdrage die de bevindingen in deze thesis kan leveren aan toekomstig beleid van regionale organisaties in conflictsituaties. Uit het onderzoek is gebleken dat enkelen onderdelen van de strategie van de Arabische Liga een positieve bijdrage hebben geleverd aan de uiteindelijke oplossing van het conflict. Dit zijn:

- Het opstellen van duidelijke en concrete doelen.
- Het combineren van een diplomatieke strategie met een praktisch beleid.
- Het oprichten van instituties die zich permanent op de kwestie kunnen richten, waardoor er geen sprake is van andere acute gebeurtenissen die de aandacht opeisen.
- Het mobiliseren van lidstaten en diens bevolking.

Er is echter altijd ruimte voor verbetering, zo ook het geval van de Arabische Liga in de Algerijnse kwestie. Aanbevelingen voor de toekomst zijn:

- Het vasthouden aan de doelen die zijn opgesteld en niet laten beïnvloeden door nationale belangen van lidstaten.
- Een beter evenwicht creëren op de machtsbalans door te voorkomen dat dominante landen een hoofdrol opeisen.
- Het herzien van de organisatorische structuur, zoals de stemprocedures, zodat de effectiviteit en efficiëntie omhoog gaan.

Met behulp van deze verbeterpunten kan de Arabische Liga in toekomstige conflictsituaties in plaats van grillige voorwaardelijke steun, permanente en onvoorwaardelijke ondersteuning bieden.

Bibliografie

Literatuurlijst

Barnett, M. en E. Solingen, 'Designed to Fail of Failure of Design: The Origin and Legacy of the Arab League', in: A. Acharya and A. Johnston (ed.), *Crafting Cooperation: regional international institutions in comparative perspective* (Cambridge/New York 2007).

Chalala, E., 'Arab Nationalism: A Bibliographic Essay', in: T. Farah (ed.), *Pan-Arabism and Arab Nationalism: The Continuing Debate* (Boulder 1987).

Connelly, M., *A Diplomatic Revolution. Algeria's Fight for Independence and the Origins of the Post-Cold War Era* (New York 2002).

Cooper, F., 'Decolonization and citizenship. Africa between empires and a world of nations', in: E. Bogaerts en R. Raben (ed.), *Beyond Empire and Nation. The decolonization of African and Asian societies, 1930s-1960s* (Leiden 2012).

Duala, P., 'Introduction: The decolonization of Asia and Africa in the twentieth century', in: P. Duara (ed.) *Decolonization. Perspectives from now and then* (Londen/New York 2004).

El-Mechat, S., 'Les pays arabes et l'indépendance algérienne, 1945-1962' in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Parijs/Algiers 2012).

Fathi Al Dib, M., *Abdel Nasser et la Révolution algérienne*, (Parijs 1985).

Harbi, M. en G. Meynier, 'Le FLN et le monde' in: Idem, *Le FLN. Documents et Histoire 1954-1962* (zp 2004).

Hasou, T., *The Struggle for the Arab World. Egypt's Nasser and the Arab League* (Londen/Boston/Sydney 1985).

Hinnebush, R., 'Security conceptions and practices in the Middle East', in: S. Aris en A. Wenger (ed.), *Regional Organisations and Security: Conceptions and Practices* (Hoboken 2013).

Khalidi, R., 'The Origins of Arab Nationalism: Introduction', in: R. Khalidi e.a. (ed.), *The Origins of Arab Nationalism* (New York 1991).

Macdonald, R., *The League of Arab States. A study in the dynamics of regional organization* (Princeton 1965).

Moussa, A., 'The UN and the League of Arab States: A point of View on Future Interaction', in P. De Lombaerde e.a. (ed.), *The United Nations and the Regions: Third World Report on Regional Integration* (Dordrecht/Heidelberg/New York 2012).

Pascual, C. en H. Bemmer, 'Sovereignty's Evolution: The Role of Regions – Regional Convergence in a Transnational World', in P. De Lombaerde e.a. (ed.), *The United Nations and the Regions: Third World Report on Regional Integration* (Dordrecht/Heidelberg/New York 2012).

Patil, V., *Negotiating Decolonization in the United Nations: Politics of Space, Identity, and International Community* (New York/Londen 2008).

Siari Tengour, O., '1945-1962: vers l'indépendance', in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Parijs/Algiers 2012).

Thénault, S., '1881-1918: "l'apogée" de l'Algérie française et les débuts de l'Algérie algérienne', in: A. Bouchène e.a. (ed.), *Histoire de l'Algérie à la période coloniale* (Parijs/Algiers 2012).

Toffolo, C., *Global Organizations: The Arab League* (New York 2008).

Internetbronnen

Le Monde Archives, 'Une déclaration d'Abdel Rahman Azzam' (versie 8 januari 1946),
http://abonnes.lemonde.fr/acces-restreint/archives/article/1946/01/08/6a6d699b6b676ec5946a6868649f71_1875826_1819218.html (13 juni 2014).

Le Monde Archives, 'Je dois être obéi de tous les soldats français' (versie 1 februari 1960)
http://abonnes.lemonde.fr/acces-restreint/archives/article/1960/02/01/6b656b9d6a6b69c5946a6868649f71_2097761_1819218.html (29 juli 2014).

Le Monde Archives, 'L'admission de l'Algérie dans la Ligue arabe (versie 18 augustus 1962)
http://abonnes.lemonde.fr/archives/article/1962/08/18/l-admission-de-l-algerie-dans-la-ligue-arabe_2354763_1819218.html?xtmc=algerie_ligue_arabe&xtcr=1073 (30 augustus 2014).

Trouw, 'Parijs erkent oorlog in Algerije' (versie 9 juni 1999)
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2756980/1999/06/09/Parijs-erkent-oorlog-in-Algerije.dhtml> (17 juni 2014).

Time Magazine, 'Arab League: Defying Nasser' (versie 27 oktober 1958)
<http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,937614,00.html> (28 juli 2014).

50eme anniversaire d'indépendance, 'Conférence de Bandung : premier succès diplomatique du FLN sur la France (versie 1955) <http://www.djazair50.dz/?Conference-de-Bandung-premier> (28 augustus 2014).

Pact van de Arabische Liga

His Excellency the President of the Syrian Republic,
His Royal Highness the Emir of Transjordan,
His Majesty the King of Iraq,
His Majesty the King of Saudi-Arabia,
His Excellency the President of the Lebanese Republic,
His Majesty the King of Egypt, the King of Yemen,

With a view to strengthen[ing] the close relations and numerous ties which bind the Arab States,

And out of concern for the cementing and reinforcing of these bonds on the basis of respect for the independence and sovereignty of theme Stated,

And in order to direct their efforts toward[s] the goal of the welfare of all the Arab States, their common weal, the guarantee of their future and the realization of their aspirations

And in response to Arab public opinion in all the Arab countries,

Have agreed to conclude a pact to this effect and have delegated as their plenipotentiaries those whose names are given below:

Who, after the exchange of the credentials granting them full authority, which were found valid and in proper form, have agreed upon the following:

Article 1. The League of Arab States shall be composed of the: independent Arab States that have signed this Pact. Every independent Arab State shall have the right to adhere to the League. Should it desire to adhere, it shall present an application to this effect which shall be filed with the permanent General Secretariat and submitted to the Council at its first meeting following the presentation of the application.

Article 2. The purpose of the League is to draw closer the relations between member States and co-ordinate their political activities with the aim of realizing a close collaboration between them, to safeguard their independence and sovereignty, and to consider in a general way the affairs and interests of the Arab countries.

It also has among its purposes a close co-operation of the member States with due regard to the structure of each of these States and the conditions prevailing therein, in the following matters:

- (a) Economic and financial matters, including trade, customs, currency, agriculture and industry;
- (b) (communications, including railways, roads, aviation, navigation, and posts and telegraphs;
- (c) Cultural matters;
- (d) Matters connected with nationality, passports, visas, execution of judgments and extradition;
- (e) Social welfare matters;
- (f) Health matters.

Article 3. The League shall have a Council composed of the representatives of the member States. Each State shall have one vote, regardless of the number of its representatives.

The Council shall be entrusted with the function of realizing the purpose of the League and of supervising the execution of the agreements concluded between the member States on matters referred to in the preceding article or on other matters.

It shall also have the function of determining the means whereby the League will collaborate with the international organizations which may be created in the future to guarantee peace and security and organize economic and social relations.

Article 4. A special Committee shall be formed for each of the categories enumerated in article 2, on which the member States shall be represented. These Committees shall be entrusted with establishing the basis and scope of co-operation in the form of draft agreements which shall be submitted to the Council for its consideration preparatory to their being submitted to the States referred to.

Delegates representing the other Arab countries may participate in these Committees as members. The Council shall determine the circumstances in which the participation of these representatives shall be allowed as well as the basis of the representation.

Article 5. The recourse to force for the settlement of disputes between two or more member States shall not be allowed. Should there arise among them a dispute that does not involve the independence of a State, its sovereignty or its territorial integrity, and should the two contending parties apply to the Council for the settlement of this dispute, the decision of the Council shall then be effective and obligatory.

In this case, the States among whom the dispute has arisen shall not participate in the deliberations and decisions of the Council.

The Council shall mediate in a dispute which may lead to war between two member States or between a member State and another State in order to conciliate them

The decisions relating to arbitration and mediation shall be taken by a majority vote.

Article 6. In case of aggression or threat of aggression by a State against a member State, the State attacked or threatened with attack may request an immediate meeting of the Council.

The Council shall determine the necessary measures to repel this aggression. Its decision shall be taken unanimously. If the aggression is committed by a member State the vote of that State will not be counted in determining unanimity.

If the aggression is committed in such a way as to render the Government of the State attacked unable to communicate with the Council, the representative of that State in the Council may request the Council to convene for the purpose set forth in the preceding paragraph. If the representative is unable to communicate with the Council, it shall be the right of any member State to request a meeting of the Council.

Article 7. The decisions of the Council taken by a unanimous vote shall be binding on all the member States of the League; those that are reached by a majority vote shall bind only those that accept them.

In both cases the decisions of the Council shall be executed in each State in accordance with the fundamental structure of that State.

Article 8. Every Member State of the League shall respect the form of government obtaining in the other States of the League, and shall recognize the form of government obtaining as one of the rights of those States, and shall pledge itself not to take any action tending to change that form.

Article 9. The States of the Arab League that are desirous of establishing among themselves closer collaboration and stronger bonds than those provided for in the present Pact, may conclude among themselves whatever agreements they wish for this purpose.

The treaties and agreements already concluded or that may be concluded in the future between a member State and any other State shall not be binding on the other members.

Article 10. The permanent seat of the League of Arab States shall be Cairo. The Council of the League may meet at any other place it designates.

Article 11. The Council of the League shall meet in ordinary session twice a year, during the months of March and October. It shall meet in extraordinary session at the request of two member States whenever the need arises.

Article 12. The League shall have a permanent General Secretariat, composed of a Secretary-General, Assistant Secretaries and an adequate number of officials.

The Secretary-General shall be appointed by the Council upon the vote of two-thirds of the States of the League. The Assistant Secretaries and the principal officials shall be appointed by the Secretary-General with the approval of the Council.

The Council shall establish an internal organization for the General Secretariat as well as the conditions of service of the officials.

The Secretary-General shall have the rank of Ambassador; and the Assistant Secretaries the rank of Ministers Plenipotentiary.

The first Secretary-General of the League is designated in an annex to the present Pact.

Article 13. The Secretary-General shall prepare the draft of the budget of the League and submit it for approval to the Council before the beginning of each fiscal year.

The Council shall determine the share of each of the States of the League in the expenses. It shall be allowed to revise the share if necessary.

Article 14. The members of the Council of the League, the members of its Committees and such of its officials as shall be designated in the internal organization, shall enjoy, in the exercise of their duties, diplomatic privileges and immunities.

The premises occupied by the institutions of the League shall be inviolable.

Article 15. The council shall meet the first time at the invitation of the Head of the Egyptian Government. Later meetings shall be convoked by the Secretary-General.

In each ordinary session the representatives of the States of the League shall assume the chairmanship of the Council in rotation.

Article 16. Except for the cases provided for in the present Pact, a majority shall suffice for decisions by the Council effective in the following matters:

- (a) Matters concerning the officials.
- (b) The approval of the budget of the League.
- (c) The internal organization of the Council, the Committees and the General Secretariat. .
- (d) The termination of the sessions.

Article 17. The member States of the League shall file with the General Secretariat copies of all treaties and agreements which they have concluded or will conclude with any other State, whether a member of the League or otherwise.

Article 18. If one of the member States intends to withdraw from the League, the Council shall be informed of its intention one year before the withdrawal takes effect

The Council of the League may consider any State that is not fulfilling the obligations resulting from this Pact as excluded from the League, by a decision taken by a unanimous vote of all the States except the State referred to.

Article 19. The present Pact may be amended with the approval of two-thirds of the members of the League in particular for the purpose of strengthening the ties between them, of creating an Arab Court of Justice, and of regulating the relations of the League with the international organizations that may be created in the future to guarantee security and peace

No decision shall be taken as regards an amendment except in the session following that in which it is proposed.

Any State that does not approve an amendment may withdraw from the League when the amendment becomes effective, without being bound by the provisions of the preceding article.

Article 20. The present Pact and its annexes shall be ratified in accordance with the fundamental form of government in each of the contracting States.

The instruments of ratification shall be filed with the General Secretariat and the present Pact shall become binding on the States that ratify in fifteen days after the Secretary-General receives instruments of ratification from four States.

The present Pact has been drawn up in the Arabic language in Cairo and dated 8 Rabi al Thani 1364 (March 22, 1945), in a single text which shall be deposited with the General Secretariat.

A certified copy shall be sent to each of the States of the League.

ANNEX ON PALESTINE

At the end of the last Great War, Palestine, together with the other Arab States, was separated from the Ottoman Empire. She became independent, not belonging to any other State.

The Treaty of Lausanne proclaimed that her fate should be decided by the parties concerned in Palestine.

Even though Palestine was not able to control her own destiny, it was on the basis of the recognition of her independence that the Covenant of the League of Nations determined a system of government for her.(5)

Her existence and her independence among the nations can, therefore, no more be questioned *de jure* than the independence of any of the other Arab States.

Even though the outward signs of this independence have remained veiled as a result of force majeure, it is not fitting that this should be an obstacle to the participation of Palestine in the work of the League.

Therefore, the States signatory to the Pact of the Arab League consider that in view of Palestine's special circumstances, the Council of the League should designate an Arab delegate from Palestine to participate in its work until this country enjoys actual independence.

ANNEX ON CO-OPERATION WITH ARAB COUNTRIES NOT MEMBERS OF THE COUNCIL OF THE LEAGUE

Whereas the member States of the League will have to deal either in the Council or in the Committees with questions affecting the interests of the entire Arab world

And whereas the Council cannot fail to take into account the aspirations of the Arab countries not members of the Council and to work toward their realization, the States signatory to the Pact of the Arab League strongly urge that the Council of the League should cooperate with them as far as possible in having them participate in the Committees referred to in the Pact, and in other matters should not spare any effort to learn their needs and understand their aspirations and should moreover work for their common weal and the guarantee of their future by whatever political means available.

ANNEX ON THE APPOINTMENT OF SECRETARY-GENERAL OF THE LEAGUE

The States signatory to the present Pact have agreed to appoint Abd Al Rahman Azzam Bey Secretary-General of the League of Arab States.

His appointment shall be for a term of two years. The Council of the League shall later determine the future organization of the General Secretariat.

Integrale tekst van de statuten van het Comité voor de bevrijding van de Arabische Maghreb

LA RÉVOLUTION ALGÉRIENNE

17

TEXTE INTÉGRAL DES STATUTS DU COMITÉ DE LIBÉRATION DU MAGHREB ARABE

LIGUE ARABE
Direction Politique

Au nom de Dieu, Puissant et Miséricordieux

STATUTS DU COMITÉ DE LIBÉRATION DU MAGHREB ARABE

Préambule

Les représentants des partis et des délégations politiques maghrébins au Proche-Orient, désireux sincèrement et impérativement de réunir leurs forces et d'unifier leurs efforts dans l'intérêt de leurs pays, dans le but d'améliorer leur bien-être et de garantir leur avenir, convaincus de la nécessité d'être solidaires dans la lutte et la charge communes pour atteindre leurs objectifs dans les circonstances critiques de cette période historique, avaient décidé de se mettre d'accord entre eux et s'étaient réunis au secrétariat de la Ligue arabe en présence des personnes ci-après désignées :

<i>Noms des présents</i>	<i>Noms des partis ou délégations politiques</i>
<i>de la Tunisie</i>	
— Ali Balhaouane	Al Hezb Al Horr Al Destouri Al Djedid
— Mohamed Salah Badra	Al Hezb Al Horr Al Destouri Al Qadim
<i>de l'Algérie</i>	
— Mohammed Khider	Hezb Al Shaab Al Djezaïri
— Ahmed Bayoud	Hezb Al Bayan Al Djezaïri
<i>du Maroc</i>	
— Abdel Majid Ben Djelloun	Hezb Al Istiqlal Al Marakchi
— Ahmed Ben Al Malih	Hezb Al Islah Bi Tatouan
— Al Makki Al Nassiri	Hezb Al Wahda Wa Al Istiqlal
— Mohamed Hassan Al Wazzani	Hezb Al Shoura Wa Al Istiqlal

s'étaient mis d'accord sur les points suivants :

Article 1

Les représentants des partis et des délégations politiques maghrébins, présents au Proche-Orient, forment entre eux une association qui prend la dénomination de Comité de libération du Maghreb arabe.

Article 2

Le Caire sera le siège central de ce Comité qui pourra avoir des bureaux en dehors du Maghreb selon les opportunités du moment.

Article 3

Le but de ce Comité est l'obtention de l'indépendance totale des trois pays du Maghreb arabe et leur adhésion à la Ligue arabe en rejetant l'idée

d'intégration dans l'union française, sous quelque forme que ce soit, de même que toute idée d'interdépendance.

Article 4

Les représentants des partis et des délégations maghrébines se sont mis d'accord sur la nécessité de constituer, pour chaque pays, une délégation unique en vue de servir la cause maghrébine.

Article 5

Chaque parti ou délégation politique, délègue au moins un représentant de son pays au sein du Comité.

Article 6

Les représentants se répartissent entre eux les charges de chaque délégation à égalité en droits et obligations.

Article 7

Les charges permanentes de chaque délégation sont : la trésorerie, la propagande et la diffusion, ainsi que la liaison avec les maghrébines expatriés.

Article 8

Il sera créé au sein du Comité de libération un bureau commun reliant les trois délégations. Ce bureau sera formé de trois délégués, un pour chaque délégation, pour une durée d'un an. Ces trois délégués désigneront un directeur, un trésorier et un directeur-adjoint pour la durée du Bureau, c'est-à-dire un an.

Article 9

Le directeur est chargé de superviser les affaires communes entre les délégations. Il représente le Bureau pour tout ce qui est administratif et signe les documents présentés par chaque délégation.

Il est assisté par son adjoint qui le représente pendant son absence. Le trésorier reçoit les cotisations et les subventions et les comptabilise dans un livre spécial. Il contrôle les frais généraux et répartit les budgets réservés à chaque délégation selon ce qui est convenu. Il centralise les bilans des délégations.

Article 10

Chaque délégation règle sa cotisation au trésorier au début de chaque mois. Le montant de cette cotisation sera fixé par le règlement intérieur. Les revenus de ce Bureau sont constitués par des cotisations et des subventions qui pourront lui être allouées.

Ont certifié le présent texte et l'ont signé, les personnes présentes ce jour.

Fait, le 1er shaban 1373 de l'Hégire — le 4 avril 1954.
Pour le Secrétariat permanent de la Ligue arabe.